

Ludo Stur

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
5/2015
7. február 2015

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PRVÝ A NAJVÄČŠÍ DAR
OD OTCA A MAMY
Strana 4.

SLOVENSKO POTREBUJE
STAVÄT CESTY AKO SOL'
Strana 5.

PROF. IVAN STADTRUCKER
ZÄZNAM O SVETE A L'UDOCH
Strana 6.

PÄTRANIE PO SKUTOČNEJ
PODOBE L'UDOVÄTA ŠTÜRA
Strana 9.

VLASTENEC J. CHOVANEC
- CESTA K ZVRCHOVANOSTI
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Korupcia je pradávny mýtnym znakom štátu, bez ohľadu na formu vládnutia. Bola v starom Ríme, rozkvitla v stredoveku, košatela za vlády kapitálu a mala svoje podoby aj v čase „vlády ľudu“. Štát je pre „šikovných“ dojná krava. Sústreďuje obrovský verejný majetok z daní, ciel, pokút, zo zisku štátnych podnikov a z obchodu so zahraničím, dnes navyše aj z európskej kasy – je z čoho brať. Aj v očiach mamónárov z dnešného eldoráda stačí mať filipa a uštipnúť si, pravda, česne, aby mal chosť aj strážca pokladu, úradník, financ, politik... Zo štátnej kasy ubudne toľko, že to ani sama nezbadá. Tak sa robia skvelé obchody na úkor verejného bohatstva. Nech by boli akokoľvek veľké, ani jeden z nich štátnu pokladnicu nezruinuje, s tým korupčníci rátajú. Ak ročne zmizne zo spoločného majetku aj miliarda, vlastne sa iba premiestni na účty podplácača a podplateného, kasa to vydrží. Nejakých stotisíc, to nestojí za reč! Ide sa ďalej. Jedno CT pre piešťanskú nemocnicu, možno o milión eur drahšie, ako malo stáť, je trochu viac ako kvapka v mori, ale aj tak to je (pre účastníkov kšeftu) len nešťastnou náhodou zachytený prípad. Ak by sa bol obchod vydaril, rátajme: boli v tom namočení, povedzme, šiesti-siedmi šikul'kovia a šikul'ky, nasypalo by každému stotisíc – to zarobí človek za desať rokov roboty.

Nie sme v tom sami. A teraz nemám na mysl' Ugandu, Turkménsko ani Balkán, spomedzi tých krajín by sme sa raz navždy mali vymotať. Nie preto, že sme iní či lepší, skôr preto, že sme si svoje odsákali, že máme v sebe staré demokratické tradície, úžasné odkazy ľudovej slovesnosti o pravde, práve a spravodlivosti, morálny dar klasi'kov i princípy kresťanstva.

V tradičnom kráľovskom prejavu na prelome rokov vyzval španielsky panovník celú krajinu na frontálny útok proti korupcii. Nechcem Jeho Výsosť napodobňovať, aj by to bolo zbytočné. Vidí sa mi, že táto výzva na Slovensku už odznela – vo chvíli, keď nedávno museli zo svojich miest odísť vysoké šarže politiky. Rešpektujme tú výzvu. Vláda, politici, boháči, pospolitost', všetci. Bude sa tu lepšie dýchať. A lepšie žiť. Ak sa slovo korupcia stane synonymom hanby.

Ján ČOMAJ

Na Štrbskom Plese a v Osrblí sa úspešne uskutočnila 27. svetová zimná univerziáda

Tentoraz sme sa zviditeľnili v dobrom svetle

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: internet

Slovensko sa uchádzalo o organizovanie zimných olympijských hier opakovane a zbytočne viac ráz. Už sme azda pochopili, že taká akcia sa u nás konať zrejme nikdy nebude a treba si s tým konečne dať pokoj. Na druhej strane, vieme svetu ukázať, že dokážeme úspešne zorganizovať významné celosvetové športové podujatia a zároveň tým pozitívne zviditeľníme svoju krajinu. Najväčší sviatok akademického športu sa od 24. januára do 1. februára 2015 konal na Štrbskom Plese a v Osrblí. Svetová zimná univerziáda je vysokoškolské medzinárodné športové podujatie a hlavným organizátorom je Medzinárodná federácia vysokoškolského športu (International University Sports Federation – FISU).

Hostiteľskou krajinou v roku 2015 bolo Slovensko spolu so Španielskom. Otvárací ceremoniál sa začal podvečer 24. januára 2015 na Štrbskom Plese a približne deväťdesiatminútový kultúrny program vyvrcholil zapálením univerziádného ohňa. Tohtoročná Univerziáda bola na Slovensku tretia.

■ OSEMSTO ÚČASTNÍKOV

Na Štrbskom Plese a v Osrblí sa predstavilo štyristosedemdesiat vysokoškolských športovcov z tridsiatich dvoch štátov. Platí pre nich vekové obmedzenie do dvadsaťšesť rokov a podmienkou je ich akademická príslušnosť. Spolu sa na Univerziáde zúčastnilo osemsto pretekárov, trénerov, servisných pracovníkov a ďalších členov oficiálnych výprav. Organizáciu tohto svetového podujatia zabezpečovalo spolu s tridsiatimi členmi organizačného výboru aj päťdesiat členov FISU, dvesto rozhodcov a technických delegátov, päťdesiat technických pracovníkov a sto päťdesiat dobrovoľníkov. Očakávaná prítomnosť sto päťdesiatich novinárov z Európy, zo Severnej Ameriky, z Ázie a z Austrálie dávala tušiť, že do sveta pôjdu nielen správy o športových výsledkoch, ale aj o tom, ako sa na Slovensku vieme postarať o hostí z celého sveta.

■ AMBASÁDORKA DANKA

K pozitívnemu ohlasu prispela aj Danka Barteková, naša športová

Biatlonistka Pavlína FIALKOVÁ získala na Univerziáde tri vzácné kovy.

strelkyňa a viacnásobná medailistka z MS, ME a bronzová z OH 2012 v Londýne, od roku 2013 aj členka Medzinárodného olympijského výboru v komisii športovcov, ktorá sa v pozícii ambasádorky pripravovala športovcom, funkcionárom, fanúšikom a všetkým zúčastneným už v informačnej kampani Svetovej zimnej univerziády 2015 pred začatím podujatia.

Všetci organizátori už vopred avizovali, že spolupráca Španielska

a Slovenska pri organizovaní tohtoročnej svetovej zimnej univerziády bude mať pozitívny vplyv na obraz Slovenska v zahraničí. Zo slovenských športovísk vysielala stanica Eurosport vyše dvadsať hodín priamych prenosov, ktoré podľa zástupcu vysielateľa sledovalo vyše tridsať miliónov divákov. To už je slušná divácka odozva, ktorá môže byť významnou pomocou pre náš domáci cestovný ruch. K propagácii nielen samotného podujatia,

ale celého Slovenska počas celého priebehu Univerziády prispievali aj profesionálni pracovníci Slovenskej agentúry cestovného ruchu a zástupcovia regionálnych združení cestovného ruchu. Informačné centrá boli otvorené celodenne a treba povedať, že ochota informátorov aj dostatok materiálov sa stretli s priaznivou odozvou u turistov zo zahraničia i zo Slovenska. Boli ich tisíce a boli spokojní, k čomu významne prispelo tentoraz aj to, že vstup na všetky športové súťaže Univerziády bol voľný, na športoviskách sa nevyberalo nijaké vstupné.

■ SKVELÁ FIALKOVÁ

Slovenským športovým činovníkom, fanúšikom aj kolegom univerzitným športovcom najväčšiu radosť výsledkami urobila úspešná biatlonistka Pavlína Fialková z Brezna, ktorá v Osrblí získala kompletnú medailovú zbierku. Jej zlato, striebro aj bronz z biatlonových súťaží dávajú nádej, že v blízkej budúcnosti bude naša reprezentantka dosahovať ďalšie úspechy na najvýznamnejších podujatiach.

Univerziáda otvorila okno, cez ktoré sa celý svet mohol pozrieť na Slovensko. Takáto propagácia nám môže byť len na prospech. Budúcnosť ukáže, čo to prinesie v ďalšom šírení dobrého mena a v rozvoji cestovného ruchu. Ukázali sme sa v dobrom svetle, len ho treba udržiavať, aby nezhaslo.

3 OTÁZKY PRE:

CSiLic. Martina KRAMARU, hovorca Konferencie biskupov Slovenska

Klišé o pokrokovom pápežovi a spiatočnickej cirkvi

• Ako KBS vníma výzvu prezidenta SR, aby „spôsob, akým občania a voliči dospejú k výsledku referenda..., nezaťahal rany na ľuďoch a na schopnosti Slovenska a jeho občanov diskutovať a počúvať sa navzájom“?

S týmito slovami možno len súhlasiť. V spoločnom vyhlásení k referendu biskupi zdôraznili, že si veľmi želajú, aby referendum prebehlo v pokojnej atmosfére. Aj nám leží na srdci, aby sa argumentovalo pravdivo a s rešpektom voči všetkým skupinám obyvateľstva. Boli by sme veľmi radi, aby sa toto verejné hlasovanie uskutočnilo pre dobro ľudí a za ochranu pozitívnych hodnôt, nie proti niekomu.

• Pápež František v súvislosti s referendum spomenul, že oceňuje pozornosť, aká sa na Slovensku venuje úsiliu o ochranu rodiny. Pápežove slová na Slovensku vzbudili vlny nadšenia i nevole. Prečo to druhé?

Na to sa musíme spýtať iných – tých, ktorým pápežove slová zobrali vietor z plachiet, pretože sa snažili postaviť ho do kontrastu s cirkvou na Slovensku alebo v iných častiach sveta. Táto obohraná platňa – pokrokový pápež, spiatočnická cirkev – je smutným klišé, bohužiaľ aj v mediálnom priestore. My sme jedna cirkev, máme tú istú vieru a rovnaké mravné princípy.

• Cirkev neraz čelila obvineniu, že sa zaoberá aj politikou. Ale zdá sa, že ani politici samotní nie sú často schopní vyslať jasný politický signál.

Cirkev nie je politická organizácia, ani v tejto chvíli nepokladá za potrebné, aby hodnotila signály politikov. V kontexte demokratickej spoločnosti, v ktorej žijeme, je podľa nás referendum výsostným prostriedkom na vyjadrenie vôle ľudí. Pokladáme preto za samozrejme povzbudiť k účasti na ňom.

Zhovárať sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív M. K.

V SNN 6/2015
SI PREČÍTAŤE

■ Na výčiny Národných milícií z roku 1945 komunisti neskôr nariadili radšej zabudnúť
■ Ján Čarnogurský: V Dzurindovej vláde sa nikdy nediskutovalo o vstupe do NATO
■ Janko Francisci ako kapitán slovenských dobrovoľníkov bol mužom daných okolností

Tomáš WINKLER

Zlaté medaily výboru Matice slovenskej výnimočným osobnostiam Osudy späté so Slovenskom a s Maticou

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív

Výbor Matice slovenskej na začiatku významného roka dvojstého výročia Ľudovíta Štúra rozhodol o udelení Zlatých medailí MS dvom výnimočným osobnostiam, ktorých osudy a dielo sú nerozlučne spojené so Slovenskom, práve tak ako aj s Maticou slovenskou. Rozhodnutie výboru je motivované aj tým, aby si tak maticná, ako i širšia slovenská verejnosť pripomenuli život dvoch jubilatov, z ktorých každý inak a inou mierou rozšírili slovenský kultúrny a národný obzor. Tomáša WINKLERA (3. január 1940 Lopej, dnes súčasť Podbrezovej, ale cíti sa zviazaný s Terchovou, kde prežil detstvo a mladosť) a Ivana STADTRUCKERA (22. január 1935 Krupina) sme už v SNN predstavovali a radi ich prínos aj pri tejto príležitosti pripomíname.

Pre Maticu a slovenské kultúrne prostredie je Tomáš Winkler nespochybne prelomová osobnosť. Po skončení univerzitných štúdií vstúpil do literatúry a aj do dejín prácou o Matici v rokoch 1919 – 1954. Táto etapa nielenže nebola dovtedy spracovaná, ale bola plná nežiaducich, priamo zakázaných mien a osobností v exile. Je to prvá práca, ktorá ich vracia na pôdu národnej ustanovizne aj do úplných dejín, kde sa hovorí o zákaze činnosti Matice slovenskej nielen za čias monarchie maďarskými úradmi, ale i o zákaze jej činnosti po druhej svetovej vojne v ČSR.

Dnes sú mená ako Jozef Ciger-Hronský či Ľudovít Novák samozrejmosťou, ale T. Winkler za túto samozrejmosť musel platiť desaťročiami manuálnej práce.

■ NESAMAZREJMÁ ODVAHA

Po roku 1968 musel z Matice odísť, zamestnal sa ako ošetrovateľ na psychiatrickom oddelení v nemocnici, pracoval ako dopravný dispečer vo Váhostave, na Liptovskej Mare a na priehrade Čierny Váh. Do týchto zamestnaní šiel z postu riaditeľa Národnej knižnice Matice slovenskej a člena vedenia Maticného čítania – vzdialeného pred-

chodcu nášho maticného týždenníka. Celá redakcia Maticného čítania na čele s Ivanom Kadlečikom bola na dve desaťročia vyradená z vtedajšej literárnej prevádzky, nie však – ako ukázal vývoj po roku 1989 – z literatúry a zo slovenských dejín.

Jubilant T. Winkler je s Maticou a s jej dejinami spojený pre mnohými väzbami; ako prvý siahol po rozsiahlej pozostalosti Jozefa Miloslava Hurbana. V časoch, keď mal zákaz publikovať, pomohol mu „lektorským krytím“ Vladimír Mináč a publikoval pod menom Petra Štrelingera, teraz ich dielo vyšlo v Matici opäť pod menami oboch sku-

točných autorov. PhDr. Tomáš Winkler, PhD., ako vedecký tajomník Matice v ére po roku 1989, tiež ako autor a člen vedenia Matice nelahko prinavrátených Slovenských pohľadov je mimoriadna osobnosť s múdrosťou a nadhľadom veku, to všetko vyvoláva mimoriadny rešpekt. Aj najnovšie Wiklerove texty na stránkach Slovenských pohľadov patria medzi výnimočné svedectvá o dlho utajovaných či obchádzaných udalostiach na Slovensku.

■ ÚPRIMNÝ OBDIV

Prof. Ing. Ivan Stadtrucker, CSc., je slovenský scenárista, dramaturg,

Ivan STADTRUCKER

režisér, spisovateľ, filmový a mediálny teoretik a pedagóg. Už tento neúplný výpočet hovorí o širokom zábere záujmov nezvyčajnej, dodnes veľmi aktívnej a činnnej osobnosti Ivana Stadtrucker. Aj jeho štart do života a spomínaných profesijných oblastí a činnosti súvisel úzko s Maticou slovenskou, osobitne s doc. Antonom Augustínom Banikom, slovenským kultúrnym historikom a národným filozofom, o. i. správcom Slovenskej národnej knižnice.

(Viac o prof. I. Stadtruckerovi aj na strane 6)

Môžeme sa stať krajinou, ktorej príklad budú nasledovať aj inde S referendum súhlasia tisícky cudzincov

Štefan ZLATOŠ – Ilustrácia: Petícia Citizen GO

Na internetovej adrese organizácie CitizenGo, čo možno voľne preložiť ako „Občania vpred“, sa pred niekoľkými týždňami začala šíriť petícia na podporu myšlienky nadchádzajúceho referenda u nás. CitizenGo je spoločenstvo „aktívnych občanov, ktorí pomocou petícií na území celej Európskej únie vytvárajú tlak na presadzovanie hodnôt dôstojného života, slobody a nedotknuteľnosti rodiny“, uvádza o sebe iniciátor podpisovej akcie.

Spomínaná organizácia sa organizovaním celosvetovej podpory v kresťanských kruhoch usiluje o vyjadrenie podpory všetkým témam, ktoré súvisia s tradičnými kresťanskými hodnotami. Zorganizovala napríklad petíciu za zrušenie rozhodnutia o zbavení práva výkonu funkcie sudcu vo Veľkej Británii, ktorý sa v jednom zo svojich rozhodnutí riadil prioritnou potrebou rodiny. V USA zas organizuje petície proti možnosti uzatvárať plnohodnotné manželstvá homosexuálnym párom.

Blížiac sa referendum na podporu a ochranu tradičnej rodiny na Slovensku čoraz viac zaujíma Európu, ale nielen to. „Ak chcete zmeniť svet na lepší, tisícky rovnako zmýšľajúcich ľudí vám pomôžu,“ znie krédo spomínanej organizácie.

■ SKVELÁ PRÍLEŽITOSŤ

Aj z toho dôvodu, ale najmä, ako píše v desiatich európskych jazykoch a v angličtine na svojom webovom sídle, „Slováci budú mať 7. februára možnosť podporiť

rodinu a manželstvo by poslalo zo Slovenska jasne čitateľný signál do sveta na prospech tradičných hodnôt a bolo by odmietnutím kultúrneho imperializmu. Slovenské referendum čelí útokom agresívnej mediálnej kampane, organizovanej a platenej zo zahraničia. Občania Slovenskej republiky, my vás nemôžeme a ani nechceme nechať samých tvárou v tvár týmto medzinárodným tlakom, nasmerovaným proti rodine a manželstvu. Organizujeme medzinárodnú petíciu, ktorou chceme ukázať solidaritu s vami a ktorou chceme podporiť Slovensko počas hlasovania o týchto hodnotách.“ Tak znie výzva CitizenGo.

Petícia, pod ktorú denne pribúdajú stovky podpisov, mala v čase našej redakčnej uzávierky už päťdesiatistisíc podpisov z celej Európy. Jej organizátori si dali za cieľ získať najmenej päťdesiatistisíc podpisov a ak ich získajú, umožní im to – podľa ich vyhlásenia – „obrátiť sa na európske relevantné inštitúcie s tým, aby sa zaoberali takýmto celospoločensky závažnými otázkami“. Petičné hárky zároveň

inštitút manželstva a prirodzenej rodiny v celonárodnom referende. Je to skvelá príležitosť na prejavenie demokratickej vôle a postoja k hodnotám, ktoré sú vlastne väčšine obyvateľstva na tomto svete. Prípadné ÁNO v hlasovaní pre

v deň referenda na Slovensko doručia jeho domácim iniciátorom ako výraz uznania a podpory.

■ ODKAZ Z Vatikánu

Ani režim komunistickej strany v časech totality si nedovolil znevažovať autoritu Vatikánu. Pápež František na nedávnej audiencii Slovákov v Ríme v súvislosti s referendum vyzval k veľkej odvahe! Okrem iného povedal: „Manželstvo muža a ženy nie je to isté ako zväzok osôb rovnakého pohlavia. Rozlišovať neznamená diskriminovať, naopak znamená rešpektovať. Diferencovať kvôli odlišeniu znamená vlastne hodnotiť, to nie je diskriminácia. Otec a matka nie sú to isté. Nemôžeme učiť budúce generácie, že pripraviť sa na zámer vytvoriť rodinu a vziať na seba záväzok stabilného vzťahu medzi mužom a ženou je to isté, ako spolunažívať s osobou rovnakého pohlavia. Buďme pozorní, aby sa nám v snahe predložiť a chrániť domnelé právo dospelých nestalo, že odložíme na bok prvotné právo detí, právo na to, aby mohli počítať so vzorom otca a matky, právo mať otca a mamu.“

Národná ustanovizeň vyzýva na účasť v ľudovom hlasovaní Matica má v ochrane rodiny jasno

V letáčkoch na podporu rodiny, jej ochranu, za účasť na referende a hlasovaní za klasickú rodinu, ktoré vydala Aliancia za rodinu, sa ako jediná organizácia spomína naša najstaršia celonárodná slovenská ustanovizeň Matica slovenská. Národná ustanovizeň verná svojmu uhlovému kameňu, na ktorom sú ako pilieri jej pôsobenia položené kresťanské, národné, sociálne a konzervatívne hodnoty, vyzýva svojich členov, priaznivcov a sympatizantov na účasť v blížacom sa plebiscite o ochrane tradičnej rodiny.

Činnosť našej bratislavskej maticičky Evy Kristinovej, členov Matice, jej odborov a pracovísk, ako aj súvisiacu agendu si dobre všimli nielen naši nepravníci. V letáku za ochranu rodiny sa pripomína: „Návrhy národných projektov, ako je napr. Celostátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv alebo Celostátna stratégia rodovej rovnosti a ich kritici, napr. z radov Matice slovenskej, sú povrchno označovaní za homofóbov.“ Musíme doplniť, že dôvody kritiky zo strany najmä liberálnych a protinárodných politikov proti Matici slovenskej sú takto omnoho zrejmejšie pochopiteľné preto, lebo Matica slovenská sa vždy stavala za tradičné kresťanské, národné a sociálne hodnoty slovenského národa. Naša rodina, jej postavenie, ochrana a starostlivosť o ňu vždy boli pre Maticu dôležité a zrejme to bolo a je trňom v oku liberálnym, globalizačným a protinárodným politickým subjektom a ich reprezentantom, ktorí sú, žiaľ, zastúpení aj v NR SR a v Európskom parlamente.

K referendu o ochrane rodiny prijala Matica slovenská v uplynulých dňoch vyhlásenie, v ktorom sa

jednoznačne postavila za tradičnú rodinu a jej ochranu a vyzvala nielen svojich členov, ale aj všetkých Slovákov a občanov nášho štátu, aby ho v hlasovaní podporili.

Matica slovenská zároveň odmieta všetky kampane proti organizátorom referenda a protiofenzívu liberálnych síl a zoskupení na jeho diskreditáciu a znemožnenie. „Je

to v priamom rozpore s demokraciou nového sveta,“ uvádza vo svojom vyhlásení predsedníctvo Matice slovenskej. Všeľudové hlasovanie považuje MS za vrchol priamej demokracie, v ktorej občania môžu rozhodnúť o potrebných zmenách v spoločenskom systéme.

Matica zároveň vo svojom stanovisku poukazuje na odmietnutie spotov Aliancie za rodinu zo strany viacerých televízií a na prípad znevažovania moderátorky RTVS Natálie Žembovej, ktorá účinkovala v propagačnom spote. Poukazuje aj na to, že médiá ustavične útočia na cirkev za to, že podporuje konanie referenda, a že politici vyzývajú občanov, aby sa na plebiscite nezúčastnili. „Je zrejme, že tieto útoky proti referendu sa budú stupňovať,“ dodala MS.

Veríme, že referendum 7. februára 2015 dopadne pozitívne a Slováci a celý náš štát sa postaví na stranu ideálov rodiny, jej ochrany, ako aj detí a svetlej budúcnosti našej kresťanskej a národnej štátnej budúcnosti.

Viliam KOMORA
Foto/leták: Aliancia za rodinu

VŠIMLI SME SI

Ako zážrak z pera Julesa Verne – tak vyzerá obytná kapsula, ktorú navrhli a svetu predstavili slovenskí architekti pod názvom Ecocaps. Projekt našich tvorcov umožňuje nezávislé bývanie bez nutnosti pripojenia na energiu. Všade, kde ho doteraz predstavili, zošal iba nemý úžas a následne obrovský úspech.

Naši architekti zaujali svet

Túto mobilnú jednotku možno použiť na ubytovanie kdekoľvek. Solárne panely a veterné turbíny dokážu zabezpečiť dostatočné množstvo energie na jej prevádzku. Malé rozmery však neznamenajú nepohodlie. Domček poskytuje zázemie pre dve dospelé osoby a má pre ne pripravený až nadštandardný komfort. Je v ňom vstavaný kuchynský kút s tečúcou vodou, splachovacie WC a sprcha s teplou vodou. Obydlie disponuje všetkými náležitostiami potrebnými pre dlhodobý a pohodlný pobyt bez nutnosti nabíjania alebo zásobovania. Vnútroň priestor možno prispôbiť podľa predstáv a potrieb užívateľa. Použitie technológie a celá konštrukcia pritom nie sú špeciálne. Konštrukcia je zo zvarovaných profilov, obal kapsuly z laminátu. Centrálnym prvkom „domčeka“ je jeho energetický systém. Po obvodovom plášti steká dažďová voda, ktorá sa zachytáva a čistí. Získaná voda slúži najmä na hygienu. Zásobníky vody zároveň tvoria ťažisko príbytku a udržiavajú jeho stabilitu. Elektrickú energiu zabezpečuje solárna membrána s fotovoltaickými článkami na tele kapsuly a vysunutá vrtnúľa. Takto vytvorený systém údajne zabezpečí pobyt v odľahlých miestach skoro na celý rok. Mobilný domček možno bez špeciálnych úprav prepravovať po celom svete. Vojde sa do štandardného prepravného kontajnera, lietadla či lode. Dopraviť na požadované miesto ho môžete ťahaním za vozidlom či dokonca ťažným zvieratom.

(ib)

Zavacká súperí s Charlie Hebdo

Eva ZELENAYOVÁ

Toto číslo SNN, ktoré práve držíte v rukách, vychádza v deň konania referenda o rodine. Zákon neupravuje predreferendovú kampaň, a to sa ukázalo ako jedno z jeho slabých miest. Nehovoriac o kvóre, keď je referendum platné. Podľa Ústavy SR sú „výsledky referenda platné, ak sa na ňom zúčastnila nadpolovičná väčšina oprávnených voličov a ak bolo rozhodnutie prijaté nadpolovičnou väčšinou účastníkov referenda“. Je už notoricky známy fakt, že jediné platné referendum na Slovensku bolo to, v ktorom občania hlasovali o vstupe štátu do Európskej únie. V tom čase všetky politické subjekty organizovali masívnu kampaň o význame referenda, rovnako aj všetky médiá zdôrazňovali nevyhnutnosť ísť hlasovať a hlasovať za.

Spomíname to preto, lebo kampaň pred referendumom o rodine médiá verejnosti vykresľovali ako aktivitu pár jednotlivcov alebo dokonca iniciatívu katolíckej cirkvi a netreba jej vôbec venovať pozornosť, že referendum aj tak nič nezmení. Moderátorku RTVS Natáliu Žembovú napadol vlastný zamestnávateľ len preto, že sa stala tvárou reklamného spotu k referendu. Tvárou tradičnej rodiny. Reklamu Občianskeho združenia Aliancie za rodinu odmietli odvysielat prakticky všetky televízie, vrátane verejnoprávnej. Vraj zákon im to neprikazuje. Občianska iniciatíva so štyristotisíc podpismi mala zostať pred verejnosťou utajená.

V súvislosti s referendom sa objavila aj priama cenzúra vo verejnoprávnom médiu a priamy útok na

cirkev. Telerozhlas trval na tom, aby z homílie gréckokatolíckeho kňaza Rastislava Baku bola škrtnutá istá časť, inak svätú liturgiu neodvysielala. Prešovská archieparchia považuje rozhodnutie verej-

KOMENTÁR

noprávneho média za cenzúru a trvala na odvysielaní celej liturgie s nezostrihanou homíliou. Témy sa chopili tlačenej médiá, aby zaútočili na cirkev. Aj keď kňaz hovoril o skúsenosti z Nórska, kde „deti sú tovar, skutočná biologická mama je v Európe nič, práva majú gayovia, homosexuáli, aj pedofili, ale nie otec a mama“, denník Pravda prekrútil pravdu a vyšiel s titulkom na prvej strane: Nenávisťné výroky kňaza o gejoch: Špiná, zvrhlosť. Našťastie

inkriminovaný text bol uverejnený v novinách, a tak si súdny človek mohol urobiť názor aj sám. Známa historička na všetky časy Katarína Zavacká dokonca apelovala na orgány činné v trestnom konaní, že už mali dávno zasiahnuť, lebo vraj ide o šírenie nenávisťi. Táto odborníčka na všetko v televíznej relácii Večera s Havranom kritizovala aj samotné referendum, že šíri nenávisť, ale to, čo predvádzala voči kresťanom a cirkvi, prekročilo aj urážlivosť karikatúr časopisu Charlie Hebdo. Nehovoriac o relácii ako celku, ktorá v súvislosti s referendom mala pozoruhodný názov Katolicizmus na Slovensku? Ibaže bez zúčastnených znalcov problematiky a navyše so zaujatým moderátorom. Sloboda slova sa na Slovensku čoraz viac stáva privilegiom len istej časti spoločnosti. A určite to nie sú kresťania, ktorí tvoria sedemdesiatpäť percent obyvateľstva.

V tejto chvíli nevieme, ako referendum dopadne. Dá sa predpokladať, že spoločnosť otrávená politikou a vlastnou nemohúcnosťou meniť stav vecí sa na referende nezúčastní. Napriek tomu, že

Slovákov do referenda povzbudila aj hlava katolíckej cirkvi a Nemci podpísali podpornú petíciu. Uvedomili si vôbec občania Slovenska, o akej závažnej veci mali a mohli rozhodnúť?

Na tradičnú rodinu, na výchovu detí a vôbec na slobodný život prichádzajú útoky z inštitúcií, o ktorých by sme to nikdy nepredpokladali. Za také authority ako OSN či EÚ sa skrývajú úradníci vnucujúci redefiníciu prirodzeného života. Stretávame sa s ich požiadavkami v uplatňovaní ideológie rodovej rovnosti, ktorá sa už udomácnila vo viacerých európskych štátoch a výsledky varujú. Dieťa sa stáva tovarom, s ktorým si štát robí, čo chce. Izolácie detí od rodín, rozvrátené rodiny sú výsledkom zavádzania novej ideológie. Niet pochybností o tom, že prípadne neplatné referendum posilní apetít feministiek na presadzovanie agendy menšinových skupín do slovenskej judikatúry. Výsledok referenda o rodine bude aj signálom pre všetky ostatné štáty Únie. Povzbudia ich Slováci, alebo sa pridajú ku zjavne genocídnym trendom?

Aké argumenty, keď je kladivo

Maroš M. BANČEJ

Vážení a v spoločnosti uznávanými vyučovaciami predmetmi bola v devätnástom storočí „veľká trojka“, teda filozofia, rétorika a logika. Ostatne, vynikal v nich trebárs aj Ľudovít Štúr, čo sa neskôr prejavilo pri jeho slávnej reči v uhorskom sneme. Profesori dbali na to, aby sa žiaci naučili správne argumentovať a po vzore klasických antických diel viesť dialóg tak, aby opierajúc sa o logiku a logické argumenty dokázali vybrúsenou formou v dišpute svoju pravdu, ak ju samozrejme mali. Kultúrne dedičstvo našej kultúry vychádza z antických, zo židovských a z kresťanských tradícií. V knižniciach máme stovky dialógov, prejavov a učených sporov vynikajúcich mysliteľov, politikov, filozofov a umelcov, ktoré najmä po Gutenbergovom vynáleze knižnice sa stali pevnou súčas-

ťou kultúrneho povedomia v Európe a neskôr aj globálne. Počnúc koncom 20. storočia sme sa ocitli v takzvanej informačnej dobe. Informácie v elektronickej podobe nás zaplavujú tempom, že nie sme väčšinou v stave triezvo

POZNÁMKA

lich vyhodnotiť. S nástupom internetových diskusií a najmä sociálnych sietí má náhle veľká časť populácie pocit, že vie diskutovať. Ešte by som mal dodať – diskutovať kultúrne, logicky, argumentačne vyvážené a so šarmom. To posledné by som aj vynechal, ale nedá mi to nespomenúť. Keby sme si v Platónovi začali čítať slávny dialóg Obrana Sokratova, ktorý by sa začínal slovami: Vy zadubení, polo inteligentní a tmárski debili aténski, klasicky vzde-

laný filozof by sa chytil za srdce či za hlavu. Na druhej strane som presvedčený, že časť mladej generácie, odchovej na sociálnych sieťach a internetových diskusiách, by to s uznaním kvitovala. Dedko Sokrates sa nekašle... Len do nich.

Andy Warhol kedysi vyslovil dnes už donekonečna omieľaný výrok: V budúcnosti si každý človek užije aspoň pätnásť minút slávy. Za jeho popartových čias nemali ani futurologovia predstavu o globálne rozšírených elektronických sieťach. Parafrazujúc Warhola: dnes môže byť každý človek aspoň na päť minút politológom, ekonómom, kunsthistorikom, geopolitikom, psychológom, znalcom teológie či nebudaj gynekológom. Stačí mať pripojenie na internet a dostatok drzosťi. Slušný diskutér, ktorý vie narábať

s faktami a ovláda umenie argumentácie, je vytlačovaný na perifériu virtuálneho elektronického sveta. Taký model veľkej časti dnešných internetových diskusií je nasledovný. Obe strany používajú niekoľko konštantných argumentov, väčšinou dosť chabých, ktoré sa objavili kdesi na začiatku diskusie. Rozvíjajú ich v tom smere, že k nim pripájajú viac či menej expresívne dodatky a úplne bežná je argumentácia ad hominem, teda priamo útok na oponenta v diskusií, a to smerom nie k jeho názoru, ale k jeho osobe. Aj keď filozofia do istej miery tento druh argumentácie pripúšťa, určite nie v podobe, akou sa hemží internet. Vulgárnosť a zosmiešňovanie veľmi podporuje aj fakt, že veľká časť diskusií je anonymná. Rusofil či rusofób, xenofób, nacista, homofób, sutanista, katolibanec a celá plejáda ďalších nálepiek tvorí často podstatu diskusie, nezriedka s vulgárnymi predikátmi. Starí páni profesori z čias Štúrových by nad kultúrou dnešných diskusií zalomili rukami a konštatovali by, že dnes – na rozdiel od Platóna – kde chýbajú argumenty, použije sa kladivo.

AKO BOLO, ČO BOLO

„Život je krátky. Sme tu len na výlete. Mali by sme urobiť všetko preto, aby nám stále nepršalo,“ hovoril hlavný hrdina mojej burlesky Ako hryzie kôň Alfréd Štrobóci. Premiéra bola rok pred tzv. nežnou revolúciou v košickom divadle. Dynamickú a nápaditú scénu navrhol vynikajúci scénograf Štefan Hudák. O desať rokov neskôr vymyslel výpravu pre televíznu inscenáciu adaptácie mojej knihy Zabíjal som štát. Inscenáciu malo realizovať košické štúdio STV. Ale kamaráta Štefana Olhu vykopli z direktorskej funkcie v televízii a rozrobený projekt sa nedokončil.

So Štefanom Hudákom nás spájali príbuzné názory na národné dejiny, divadlo a najmä na to, čo je humor. Nespočetnekrát ma pozýval do svojej záhrady na košickom Račom potoku, kde z nepotrebného materiálu z búračiek postavil rozprávkový hrad. Opakovane som mu sľuboval, že prídem, no

ostalo len pri sľuboch. Inšpiráciou sršiaci človek zomrel koncom minulého roku.

Keď sme spolu s profesorom Karolom Virsíkom písali knižku Odchádzam s Hippokratom, často spomínal na zaklada-

Namiesto rekviem za blízkymi

Peter VALO

teľa našej detskej pediatrie profesora MUDr. Alojza Jána Churu. Tento geniálny lekár zaviedol množstvo revolučných metód a okrem toho vytvoril na základe výskumov rozsiahle dielo, v ktorom predpovedal krízu dorastu na Slovensku. Jeho vývody pred sedemdesiatich rokov platia dnes viac ako kedykoľvek predtým. Profesorovi Virsíkov ostávam vďačný za to, že mi naočkoval do hlavy čaro Churovej charismatickej osobnosti. Žiaľ, odišiel skôr, ako mi mohol

mnohé dopovedať. Až koncom minulého roka som mal to šťastie stretnúť človeka, ktorý profesora Churu osobne poznal a priamo s ním spolupracoval. Bol nim doktor Ivan Jablonský z Trenčína, ktorý mi priblížil via-

sovateľov, kde som sa tešil najmä na starších múdrych a vtipných kamarátov. Boli to zväčša skvelí autori, od ktorých sa bolo čo učiť. Je dobré stretávať sa v krčme s ľuďmi, pri ktorých človek nezhlúpne.

Namiesto toho mu poskytnú ďalšiu vysokú školu. Doma mi pribúdali ich knižky. Neraz som si povedal, že ich zajtra strčím do ruksaku a zoberiem do klubu, aby sa mi do nich podpísali. Odkladal som to, odkladal, až sa autori knih pominuli. Tak odišli mnohé nedopovedané príhody, ku ktorým sme sa chceli vrátiť, a nejedna z nich, aspoň pre mňa, doslova a do písmena postavila oficiálne dejiny na hlavu.

Žijeme v čase velebe-

nia bohorovne sa tváriacich zbohatlíkov a svorky „celebrít“ krúžiacich okolo nich. Sú súčasťou mediálnej manipulácie. V maraze pozlátky, módnych výstrelkov a škanďalov sa časť divákov mení na otrokov televíznej obrazovky. Zabúdajú pritom na ľudí zo svojho okolia, ktorí majú pre nich väčšiu cenu. Potešil som sa, keď pred dvanástimi rokmi odštartoval Lubo Pajtinka v školách cyklus Poznávaj vlastnú minulosť alebo Pátranie po predkoch. Tisíccky žiakov začali skúmať minulosť vlastných rodín. Odrazu nachádzali ľudí, ktorí pre Slovensko niečo urobili a zanechali svoju stopu. Ani nevedeli, ako sa vzbúрили proti umelej koláži mediálnych škanďalov a unikli z virtuálneho sveta počítačových hier.

Život je krátky. Sme tu len na výlete. Hodnotu človeka zistíme až keď ho niet, a my ostávame chudobnejší o jeho príbehy a poznanie. Potom si vyčítame, že sme sa mali pýtať skôr.

SEBAOBRAHA

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ÚVZ SR) od 1. januára 2012 zrušil povinné pravidelné očkovanie novorodencov proti tuberkulóze. Úrad však naďalej monitoruje epidemiologickú situáciu vo výskyte tuberkulózy, počet hlásených prípadov od roku 2009 klesá. V roku 2011 bolo na Slovensku hlásených takmer štyristo prípadov ochorenia na tuberkulózu, rok predtým ich bolo o štyridsať dva viac, v roku 2009 to bolo päťstotrinásť prípadov. Najvyšší výskyt hlásia každoročne Prešovský a Košický kraj. Základným nástrojom boja proti tuberkulóze je včasný záchyt pacienta a vzápätí primeraná liečba, aby sa bacil ďalej nešíril.

Tuberkulóza je tu stále

Vakcína proti tuberkulóze vypadla z ponuky lekární. Ak by sa u nás objavila epidémia tejto choroby, nie je čím očkovať, zásoby nemá pre prípad potreby ani štát. Ochorenie, ktoré môže byť infekčné, sa stále vyskytuje najmä v osadách na východe Slovenska. Výpadok vakcín nastal už krátko po tom, ako ÚVZ v roku 2012 zrušil očkovanie proti TBC. Po zrušení povinného očkovania klesol aj počet objednávok a firmy vakcínu postupne prestali dovážať. Mnohí lekárnici potvrdili, že vakcínu nedržia, podľa niektorých záujemcov je momentálne nedostupná. Ministerstvo zdravotníctva túto záležitosť nerieši a na otázku, či štát po zrušení povinného očkovania proti tuberkulóze vytvoril zásoby vakcín pre prípad epidémie, rezort odpovedá, že sa treba pýtať na Úrade verejného zdravotníctva.

Praktickí lekári na východe Slovenska upozorňujú, že pri nedostatku vakcín je problém zabezpečiť prevenciu proti tuberkulóze najmä v rómskych osadách. Nedostatok očkovacích látok znamená, že v rómskej komunite, kde sa toto ochorenie vyskytuje najčastejšie, je ťažké zabezpečiť účinnú prevenciu aj pre tých, ktorí prišli do kontaktu s infikovanými.

Tuberkulóza je označovaná za chorobu chudobných a súvisí aj s bývaním a hygienickými podmienkami, v ktorých rómska komunita žije. Opätovné zavedenie povinného očkovania v celej krajine nie je vraj nutné. Štát by však mal mať istú rezervu pre prípady výskytu choroby a zaoberať sa regiónmi, kde tuberkulóza nevymizla. Štát by sa mal rozhodnúť, ako bude riešiť situáciu v niektorých oblastiach Prešovského a Košického kraja, kde sa tuberkulóza reálne vyskytuje.

Počet prípadov TBC síce nestúpa, horšie však je, že sa prenáša z generácie na generáciu. Aj pri najnovšom výskyte sa zistilo, že tuberkulóza sa preniesla z otca na dcéru a dcéra preniesla ochorenie na trojmesačného súrodca, pričom dieťa takmer zomrelo. Podľa detskej pneumologičky Alžbety Bodnárovej z Polikliniky Juh v Košiciach tuberkulóza len tak ľahko nevymizne. „Kým budú sociálne pomery také aké sú, bude aj tuberkulóza,“ hovorí.

Prevencia by sa podľa lekárov aj sociálnych pracovníkov mala sústreďovať najmä na dospelých, lebo infekčný je zvyčajne dospelý pacient, ktorý vykašľáva do okolia tuberkulózne bacily. Jeden dospelý s aktívnou tuberkulózou v priemere nakazí za rok desať až päťnásť iných ľudí okolo seba. Je to dosť hlúpe – na jednej strane sme zrušili očkovanie novorodencov, na druhej nie je dost' vakcíny na prevenciu pre ľudí, ktorí by sa radi dali zaočkovať...

Robert LANDIS

Slováci by si mali vážiť možnosť, ktorú majú, a najmä ju aj využiť Prvý a najväčší dar od mamy a otca

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: Miroslav STAŠKO

Luca VOLONTÉ je riaditeľ organizácie Novae Terrae Foundation a predseda Dignitatis Humanae Insitute. Je tiež vo vedení jednej z najvýznamnejších organizácií zameraných na rozvoj občianskej angažovanosti CitizenGO (citizenngo.org). Odpovedal aj na otázky Slovenských národných novín.

Luca VOLONTÉ

• Boli ste členom talianskeho parlamentu. Vykonávali ste funkciu predsedu Európskej ľudovej strany v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy v Štrasburgu a boli ste členom viacerých výborov Parlamentného zhromaždenia Rady Európy...

A teraz sa zaoberám občianskou angažovanosťou, výhradami vo svedomí, mládežou, rodinou, ochranou života, slobodou náboženského vyznania a otázkou eutanázie.

• Je toho viac než dost' a všetko sú to vážne spoločenské témy.

Ale na druhej strane všetko to súvisí s darom života. To je to najcennejšie, čo máme od mamy a od otca. A zámerne tu u vás na Slovensku a v týchto dňoch hovorím, že je to dar od otca a mamy. Nikto iný nemôže na tomto svete to, čo môže iba mama spolu s otcom. Mama, otec, dieťa to je rodina. To je prirodzená rodina.

• Prišli ste na Slovensko podporiť tradičný model rodiny.

Mnohí ľudia podporujú Slovákov v referende a vyzývajú ich, aby išli hlasovať za slobodu vzdelania

a podporu rodiny. Európania vyjadrujú podporu Slovensku aj na internete. Do dnešného dňa tam petíciu na vašu podporu podpísalo päťdesiatšesť ľudí najmä z Talianska, Nemecka, Chorvátska či Veľkej Británie. Petíciu možno podpísať na webovej platforme CitizenGo.

• Vy v Taliansku čo? Nás podporujete, ale u vás podobná aktivita akosi nezbudzuje pozornosť.

A čudujete sa? My sme pred voľbami. Téma rodina a už vôbec nie tradičná rodina nie je prioritná pre dnešný mediálny svet. Mediá zaujmú hádky, zlo, katastrofy, prečo by sa mali venovať dobru? Naozaj si vážte, že u vás sa podarilo myšlienku referenda o týchto troch otázkach presadiť. Nie je to také ľahké a v Európe už vôbec nie samozrejme.

• Spomenuli ste aj Veľkú Britániu. U nás sa o nej často v médiách píše ako o nie celkom vhodnom príklade sociálnej starostlivosti o deti.

Pritom podľa prieskumov, ktoré robila naša tamojšia platforma CitizenGo, vo Veľkej Británii sa nadpolovičná väčšina občanov hlási ku kresťanským koreňom a ideálom, takmer osemdesiat percent z nich je proti tomu, aby sa na školách vyučovala sexuálna výchova bez toho, aby do učebných osnov mohli zasahovať rodičia.

• Ako si asi teraz predstavujete výsledky slovenského referenda? (Otázku sme položili 29. 1. 2015.)

Vy ste vyhrali. Toto referendum nemôže prehrať. Už tým, že bolo vašimi inštitúciami vypísané, ste vyhrali. Dávate najavo, aký máte názor na život a základné otázky v ňom.

• Lenže keď hovoríme o tých, čo vyhrali, zrejme existujú aj tí, čo prehrali. Ako spolu slušne a nekonzfliktne žiť po referende?

Nie, to je omyl, nikto neprehral. Vyhrala téma rodina. A pri všetkej úcte, kde sa rodia aj inak sexuálne orientovaní ľudia? No predsa v rodine. Aj oni majú rodičov. Je dôležité spolu komunikovať, počúvať sa, médiá majú nesmierne závažnú úlohu v tom, aby nešírili a nepodporovali nenávisť. Aj nenávisť je niečo, čo by malo byť kresťanom cudzie.

• Ste po Željke Markičovej druhý hosť zo zahraničia, ktorý k nám v týchto dňoch zavítal.

A určite nebudem posledný. Viem o tom, že vás ešte pred referendum navštívi aj Ludovine de La Rochère z francúzskeho hnutia La Manif pour Tous (Manifestácia pre všetkých).

• Vy sa angažujete aj za lepšiu budúcnosť mladých ľudí do života.

ANO – za zdravý vývoj našich detí

O ČOM JE REČ

Niežeby v minulosti nejstvovala, ale v poslednom čase je nenávisť až-až. Videl som nedávno na internete drastické obrázky z ukrajinskej aj moslimskej vojny. Hrôza! Ako novinár som zažil vojnu po prvýkrát v Afrike v roku 1984 v Guinei (tam, kde teraz zúri ebola).

Teraz o presile nenávisti u nás

Peter ŠTRELINGER

Boli sme vtedy hosťami guinejského prezidenta Sekou Tourého a pre televíziu v Bratislave sme mali pripraviť niekoľko reportáží o tejto krajine. Prezident však počas nášho pobytu náhle zomrel a vzápätí sa udial v Guinei vojenský prevrat. Náš malý televízny štáb uväznili v jednej z izieb hotela, kde sme bývali. Strážili nás ženy, ktoré mali cez holé prsia prevesené kalašnikovky a pri každom aj nepatrnom pohybe spustili paľbu. Gulky nám lietali ponad hlavy. Nie, nebol som nijaký hrdina, ležali sme na zemi, cítil som, ako sa moje črevá od strachu uvoľnili, bozkával som špinavú dlážku, mysliac si, že toto je môj

koniec. V očiach tých žien som videl bes, nenávisť...

Štyrikrát som bol ako reportér v Juhoslávii, keď sa drobila a Chorváti i Slovinci vyhlásili nezávislosť. Dosiaľ sa mi z pamäti nevytratili tie krvavé udalosti, mŕtve telá, rozstrieľané domy. Stále živo vidím v rieke Dráve obhorený trup autobusu, vo vnútri sa váľali detské topá-

velikánska nevráživosť. Napokon, tento vzťah trvá dodnes! Ale ktorí si raz zazvonil na mojom redakčnom stole telefón a na druhej strane ozval sa hlas vtedajšieho šéfredaktora SME Karola Ježika. Bez okolkov spustil, že by ma rád pozval na pivo! „A čomu môžem ďakovať za toto pozvanie?“ zakotkal som prekvapene. A on mi na to, že

sa už medzitým vymenili generácie novinárov.

A čo politici? Aká je to štábná kultúra, keď sa hlušia v parlamente? A tie nadávky! Tak nehreši ani kočíš – a všetko sa deje v priamom prenose. Čím silnejšie slovo, tým väčší geroj. Ľudia otvárajú prevapením ústa, akých zástupcov si to zvolili. A najväčší hnoj človek nachádza v anonymných vyjadreniach na internetových stránkach a sociálnych sieťach. Človeku sa dviha z toho žalúdok.

Pápež František počas svojej nedávnej misie na Filipínach veľmi presne pomenoval príčinu týchto javov: nenávisť plodí iba nenávisť! Kde sú tie časy, tie ideály, keď počas „zamatovej revolúcie“ herečka Milka Vášaryová rozcitene vyzývala dav: „Chyťme sa za ruky a hovorme si všetci, láska, láaska!“ Myslela to síce dobre, ale určite netušila, že neuplynie veľa času a spoločnosť sa dramaticky rozdelí. Môže bezdomovec, chudák milovať nezištné miliardára a spievať si po ulici: láska, láska?! Miliardár síce z času na čas v rámci nejakej charitatívnej akcie dá nejakú odobinku na chorých, chudobných, na deti bez rodičov. Ale inak – sú to iba gestá. Viem, že aj moje slová sú len hlasom volajúceho v púšti!

chce oceniť moje reportáže, čo publikujem v Republike. Dáva ich vraj za príklad redaktorom SME na redakčných poradách! Takúto pochvalu od šéfa novín, ktoré sme my v redakcii nazývali „smeti“, som veru nečakal. Ježík už nežije a ja si nepamätám, že by sa ktosi zmohol na podobné gaviarske gesto na jednej či na druhej strane. Paradoxne – neskôr som medzi prvými vyletel pri čistke zo Slovenského rozhlasu: nová riaditeľka sa mi takto pomstila, že som si v reportáži trúfol poukázať na korupciu v bratislavskom Starom Meste, kde bola pani Zemková starostkou. Nenávisť ďalej pokračuje a opanúva mysle, hoci

R. FICO: Druhý pilier sa rušiť nebude, ľudia sa musia rozhodnúť sami! Sporenie na dôchodok má krátky život

Irena BERKOVIČOVÁ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Od 1. januára 2005, teda od dátumu nadobudnutia účinnosti Zákona o starobnom dôchodkovom sporení, sa druhý dôchodkový pilier otváral už trikrát. Viac sporiteľov pritom z neho odišlo, ako doň prišlo. Samotný zákon sa za desať rokov novelizoval dvadsaťosemkrát! Po výplati prvých dôchodkov z tohto „piliera“ sa situácia opakuje. Znova sa otvára na čas od 15. júna a sporiteľom, pre ktorých je nevýhodný, sa ponúka možnosť vystúpiť z neho... Sporenie na dôchodok týmto spôsobom má – ako vidno – krátky život.

Krátky život úspor. Čo iné, ak medzi sporiteľmi je väčšina takých, ktorí teraz neveriacky hľadajú na dvadsať až tridsať eur dôchodku? Ťažké je však mať vyšší dôchodok, ak na to dostatočne nezarábame alebo inak nezískavame peniaze. V súčasnosti je v tomto pilieri nemalo takých, čo si za desať rokov odložili na staré kolená ledva osemsto eur.

Napokon nielen prvé, zväčša až smiešne nízke penzie z druhého dôchodkového piliera, ktoré od začiatku tohto roka už dostávajú

prví klienti súkromných dôchodkových poisťovní, sú dôkazom toho, že druhý pilier sa oplatí len bohatým, nadštandardne a veľmi dlho dobre zarábajúcim sporiteľom. Tých nadpriemerne zarábajúcich je však na Slovensku zanedbateľné percento v porovnaní s ostatnými pracujúcimi, ktorí si šetria na svoj dôchodok. A navyše nikde nie je ani zaručené, skôr naopak, že si budeme dlhodobo zarábať, a teda aj šetriť na penziu. Stať sa môže čokoľvek a sme bez práce. Podľa prepočtov nezávislých odborníkov

zhodnotenie úspor za desať rokov bolo v druhom pilieri 17,9 percenta, zatiaľ čo zhodnotenie prvého piliera dosiahlo 75,4 percenta a valorizácia, teda zvýšenie dôchodkov zo Sociálnej poisťovne, bola za ten čas 56,26 percenta.

■ POMOC ŠTÁTU

Môžeme sa teda opýtať, načo je štátu druhý dôchodkový pilier, keď väčšine dôchodcov bude musieť tak či tak pomáhať pomocou vyrovnávacích či sociálnych dávok? Problém starnutia populácie, teda že nebude mať kto zarábať na dôchodcov, tento dôchodkový systém nevyrieši. Nevyrieši ho ani v Čile, odkiaľ sme ho ako vzor prebrali. Tam skrachoval. V Maďarsku ho už zrušili, v Česku ho práve rušia a v Poľsku museli pristúpiť k ešte nižšiemu odvodovému percentu ako u nás (zo 7,2 percenta na 2,3 percenta). Načo je teda ľuďom povinný druhý dôchodkový pilier, ak je pre väčšinu z nich výhodnejší prvý pilier? Už viac ako 15 rokov funguje u nás okrem prvého povinného aj tretí dobrovoľný pilier, teda sporenie si na dôchodok v Sociálnej poisťovni a cez Doplnkové dôchodkové sporenie (DDS). V treťom pilieri si každý bohatý či lepšie zarábajúci človek môže popri základnom, štátom garantovanom dôchodku odkladať na svoj súkromný účet, teda sporiť

si sám pre seba, na čo má a koľko uzná za vhodné.

■ MILIARDY NA ÚČTOCH

Keď v roku 2004 vláda Mikuláša Dzurindu rozhodla o existencii druhého dôchodkového piliera, prostredníctvom masívnej mediálnej kampane presvedčila verejnú mienku o jeho potrebnosti pre štát a výhodnosti pre jednotlivcov. Argumentovala, že populácia starne a treba s tým niečo robiť, lebo štát nebude mať z čoho platiť dôchodky, aj príslubom, že budeme mať vyššie výnosy, ak si budeme sporiť sami na seba, a nie na lajdákov, ktorým sa nechce poctivo pracovať. Na miskú váh pribudla aj možnosť dediť naštrené peniaze.

Realita po desiatich rokoch je iná. Tvrdšia, než vtedy predpovedali najväčší kritici a pesimisti. Patrila k nim aj vtedajšia opozícia, vrátane strany Smer-SD a jej predsedu Roberta Fica. Za jeho prvej vlády dokonca ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny Viera Tomanová pripravovala legislatívu na zrušenie druhého dôchodkového piliera. Napokon pod obrovským tlakom médií Ficova vláda od tohto zámeru ustúpila. V roku 2012 po druhom nástupe k moci jeho kabinet zrušil povinnosť vstúpiť do druhého piliera a znížil percento odvodov z deväť percent na štyri percentá z vymeriavacieho základu, „aby bol efektívny a udržateľný“. Už vtedy sa dalo predpokladať, že súčasný druhý pilier sa rušiť nebude. A platí to aj dnes, ako potvrdil premiér: „Ľudia sa musia rozhodnúť sami!“ Budú na to mať čas od 15. marca do 15. júna tohto roka, keď sa druhý dôchodkový pilier znova otvorí. Rozhodovanie sporiteľov o vlastných dôchodkoch však nemá rozhodujúci vplyv na budúcnosť dôchodcov a ekonomickú stabilitu spoločnosti v dlhšom časovom horizonte. To je a bude v prvom rade úloha štátu a jeho zástupcov!

Za debatami o financovaní diaľnic je viac politikárčenia ako argumentov Slovensko potrebuje stavať ako soľ

Ivan BROŽÍK – Foto: Štefan KAČENA

Diaľničný obchvat okolo hlavného mesta a predĺženie jedného rýchlostného privádzača je nevyhnutnosť, o ktorej nikto nepochybuje. Tak to chápu na ľavej i pravej strane nášho politického spektra a ako hrozbu dopravného kolapsu to už niekoľko rokov vnímajú odborníci i motoristi. Pre Slovensko je však z pohľadu jeho obyvateľov ešte oveľa dôležitejšie začať uskutočňovať veľké investičné zámery. Jednoducho preto, aby mali prácu a obživu.

Limitujúcou otázkou však je, kde na to vziať? Mnohé rodiny si ešte pamätajú, že pred rokmi bola jediná možnosť, ako sa dostať k autu, vziať si pôžičku alebo mať vozidlo na lízing. Laickou rečou o niečo podobné ide aj pri rozhodovaní sa, či sa má štát púšťať do veľkých investícií – diaľnic, nemocníc a priemyselných parkov – z toho, čo mu umožňujú štátny rozpočet, alebo využije možnosť PPP.

■ NIČ NEZNÁME

Verejno-súkromné partnerstvá (public-private partnerships alebo

PPP) sú dnes už relatívne známym pojmom. O PPP sa na Slovensku zatiaľ hovorí najmä v súvislosti s diaľničnými projektmi, no postupne sa aj u nás táto metóda rozširuje do ďalších oblastí. V podstate sa PPP na Slovensku uskutočňujú už dlhé roky v oblastiach, ako je napríklad vodné a odpadové hospodárstvo alebo technické služby miest a obcí. I keď sa tieto projekty málokedy pomenúvajú ako PPP, spĺňajú znaky projektov verejno-súkromného partnerstva. Základnou ideou verejno-súkromných partnerstiev je rozsiahlej-

šie využitie súkromného sektora (najmä jeho skúseností a schopnosti efektívne hospodáriť) pri zabezpečení verejných služieb, pričom však nedochádza k trvalému prechodu rozhodovania alebo vlastníctva na súkromného partnera.

■ ZBULVARIZOVANÁ TÉMA

To, ako stavať aktuálne obchvat hlavného mesta, treba asi nechať na „expertov“ z bulváru. Vyriešia všetko a hneď. Uznávaný dopravný expert v susednej Českej republike Pavel Švagr tvrdí: „Teraz (v období útlmu z krízy – pozn. red.) by jednou z ciest, ako vyriešiť zložitú situáciu, mohli byť práve projekty PPP. V čase, keď napnuté štátne rozpočty neumožňujú naplno financovať potreby rozvoja dopravnej infraštruktúry, je akýkoľvek stimul, vedúci k rozvíjaniu trhu, osožný. Verejný sektor má k tejto ceste odmietavý postoj, hoci už za čias monarchov panovníci dávali právo vyberať mýto tým, ktorí postavili a spravovali komunikácie. V iných štátoch je však princíp PPP štandardným nástrojom, ako uskutočňovať ambiciózne projekty a aktívne do toho zámeru zapojiť súkromný sektor. Príkladom krajín, kde projekty PPP dobre fungujú, je Veľká Británia, Španielsko, Taliansko či Austrália.“ Pavel Švagr sa ďalej venuje nemenej dôležitému aspektu – ako PPP projekty oživia trh s pracovnými príležitosťami.

PPP projekty sú vraj predražené. Práve naopak, v dlhodobom horizonte je dobre pripravený PPP projekt oproti klasickému zadávaniu výhodnejší, prináša totiž vyššiu hodnotu za peniaze (teda dosiahnutie vyššieho úžitku v pomere k vynaloženým prostriedkom). Dôležitou výhodou PPP je tiež to, že nedochádza k prekročeniu rozpočtu, a v prípade, že sa tak stane, musí prekročenie uhradiť súkromný partner. To sa nedá povedať o klasických obstarávaníach, kde sa často cena projektu formou dodatkov niekedy aj zdvojnásobi.

Uskutočnenie veľkého stavebného zámeru formou PPP môže znamenať najmä rýchlejšie uskutočnenie projektu, zvýšenú rozpočtovú predvídateľnosť a prenos väčšiny projektových rizík na koncesionára. Tieto výhody sú sprejádzané najmä vyššími nákladmi na financovanie pre súkromného koncesionára, ktoré sú prenesené na zadávateľa, a náročnou prípravou projektu a procesu výberu súkromného partnera.

NA OKRAJ

Na Slovensku dosiaľ referendum neboli úspešné, a tak sa s dvojnásobným záujmom očakáva, ako sa skončí to najnovšie o rodine. Či ľudia vôbec prídu hlasovať v dostatočnom počte a aký názor na rodinu či sexuálnu výchovu detí zvíťazí. Predchádzajúce referendá boli o politike a ekonomických otázkach, toto je o živote ako takom, ako nám ho pripravil Boh či príroda. Jeho základnou požiadavkou bolo, aby páry – muž a žena – zakladali rodiny a plodili v nich nasledujúce generácie ľudí, ktorí napokon zaplnia zem.

Referendová nádej žije

Ak v Desatore máme na prvom mieste lásku k Bohu, tak by sme sa mali základnej idey stvorenia sveta – utvárajú rodiny, pevne držať. Potrebný chlieb nám k tomu Pán Boh požehnáva. Je to boj proti totalite ideológie, ktorá v modernej dobe neberie ohľad na nijaké špecifiká života, aj keď ide o jednotlivé kultúry a ich hodnoty utvorené generáciami za tisíce rokov.

Slovensko si nijako nemožno predstaviť posiate minaretmi či v našom kultúrnom prostredí prítomnosťou žien pohybujúcich sa od hlavy po päty zahalených v abách, burkách či nikábach, kde sú ledva otvory na oči. Vraj si viac cenia svoju inteligenciu ako svoje telo. Hovorí sa, že oči sú zrkadlom duše. Ale ako doň nahliadneme, keď je zahalené...

Nielen vonkajší vzhľad, aj podstaty obidvoch náboženstiev sú v protiklade. Islam je prvotnou príčinou utlačania moslimských žien a zostáva jeho príčinou dodnes. Je tiež hlavnou prekážkou na zlepšenie ich postavenia. Kresťanstvo naopak stavia ženy na vysoký piedestál. Rovnako tak rodinu založenú mužom a ženou. Rovnaký konflikt v psychike ľudí by nastal, keby sme homosexuálne manželstvo postavili naroveň heterosexuálnych rodín. Preto pre kresťanské Slovensko bude referendum nadovšetko dôležité. Podporuje nás v tom aj pápež František. Svätý Otec sa počas omše vo Vatikáne vyjadril, že mu situácia na Slovensku nie je ľahostajná, a povzbudil ľudí, aby boli odvážni pri podpore tradičnej rodiny. Zároveň vyzdvihol úsilie o ochranu hodnoty rodiny v súvislosti s nastávajúcimi referendumami.

Tradičná rodina vedie ľudstvo nepriazňou časov a dejín od úsvitu človeka. Nemalo by sa jej teda upierať výsadné postavenie v spoločnosti. Je najviac zodpovedná za výchovu svojich dcér a synov intelektom a príkladom otca a matky. A ich doplnujúcimi sa srdcami. Slovenský problém možno vidieť aj v tom, že v slovenskej spoločnosti sa hovorí o ochrane rodiny veľmi málo, pretože je vnímaná ako samozrejmosť. Potíchu však popritom prichádzajú na Slovensko rôzne idey a stratégie, ktorých úlohou je rodinu relativizovať a redefinovať. Potešiteľné je, že u nás na Slovensku sedemdesiat až osemdesiat percent ľudí podporuje požiadavky Aliancie za rodinu. Toto je ôsme referendum. Z predchádzajúcich siedmich bolo úspešné iba to o vstupe do EÚ. Terajšie – februárové, má tiež šancu na úspech.

Peter JÁNOŠÍK

NA MARGO

K jubileu prof. Ivana Stadtruckera prispelo aj Vydavateľstvo Matice slovenskej. Publikovalo reflexívne eseje, ktoré hovoria, o čom je obsah knihy *Idúc životom stretol som výnimočných ľudí*. Niektoré mená sú slávne, sú z dejín svetových dejov, iné sú objavom autora v rámci širokého záberu jeho záujmov. Iné sú zasa súčasťou profesionálneho života vo funkciách, trebárs v pozícii riaditeľa Slovenskej televízie.

Idúc životom...

Počas pôsobenia v tejto funkcii vznikol aj rozhovor s generálnou tajomníčkou Rady Európy Catherine Lalumierovou. Vracia nás do čias, keď to bolo viac ako mimoriadne významné. Svedčí o tom drobnosť, dojatie, ktoré zrejme nie je hrané. Autor o Štrasburgu, Paláci Rady Európy, kde vtedy išlo o prvé prijatie nového štátu – Slovenskej republiky – do európskej organizácie, stojacej na ľudských právach a právnych normách, hovorí: „Do očí mi vyhli slzy, chalan zo Zvolena, ktorému v Prahe hovorili dráteník ze Slovenska, a v Kansas City ho poklepal po plecích so slovami Bravo, Tito, sadol si za tabuľku, na ktorej bolo napísané Slovak Republic.“

Je dobré pripomenúť si ten čas a tie emócie dnes, keď je tento nápis nielen samozrejým, ale pre mnohých už aj stihol byť oúšchaným. Po cestách Európou a svetom európskych inštitúcií takého emócie už nie sú bežné. Text I. Stadtruckera nám tam pripomína emócie tej generácie, ktorá tento štát chcela. Medzi cenné osobné svedectvá patria nezabudnuteľné zážitky zo stretnutí s americkým astronautom so slovenskými koreňmi Eugenom Cernanom. Treba si prečítať, ako to Stadtrucker vnímal, ako to využil, je to poučné. Cenné je, že nezabudol poďakovať vtedajšiemu ministrovi obrany SR Pavlovi Kanisovi, ktorý ho na stretnutie s Cernanom pozval. Tak sa náš autor ocitol za jedným stolom s človekom – veliteľom historickej vesmírnej misie, ktorého teraz samozrejme spájame aj so Slovenskom a s Kysucami – rodiskom jeho otca. Nezabudol, a to sa cení, že Cernan si odniesol skvelý obraz Slováka na Mesiaci od iného Kysučana – Ondreja Zimku.

Spomienky sú šťastie dodatočne spracované a šťastie sú priamymi dobovými dokumentmi. Sú pozoruhodné aj pre neopakovateľný Stadtruckerov štýl a prístup. Sú jedným z literárnych možností epicky rozprávať o stretnutiach, ktoré celkom zjavne hlboko zapôsobili na autora natoľko, že všetko chce oznámiť bez osobitnej dramatickej výstavby textu. Spolieha sa totiž na dramatickosť samotnej udalosti. Svedčí o tom trebárs text o Jackovi Garfeinovi z *Bardajova* v čase, keď bol už slávny režisér na Broadwayi v New Yorku, teda v Amerike.

Autor je verný titulu knihy, keď hovorí o tom, že putujúc životom stretával zaujímavých ľudí – nebol profesionálny lovec, reportér, novinár. Možno práve preto sú to výnimočné príbehy kostolníka z Kansas City, ktorý bojoval v Rusku, emigranta z Litvy, ktorý sa stal otcom americkej filmovej avantgardy, či Košičana, vedúceho amerického výskumu Marsu, príbehy ľudí zo Skalice (chýrny divadelník) či zo Zvolena (počítačový expert v IBM), ktorí sa uplatnili v USA.

(ddk)

S Ivanom STADTRUCKEROM o novej matičnej knihe, ale aj o inom Púť svetom s výnimočným svedkom

Nie je veľa osobností, ktoré sú súčasne označované za scenáristov, dramaturgov, režisérov, spisovateľov a vysokoškolských pedagógov – Ivan STADTRUCKER (nar. 20. januára 1935 v Krupine) takým je. Na úvod rozhovoru pre náš týždenník pripomenul: „Mám dojem, že už roky nehovorím nič iné, než čo som už povedal. A čo som povedal, za tým si aj dnes stojím.“ A práve preto sme začali otázkou o jeho začiatkoch. Spadajú do päťdesiatych rokov, keď ho neprijali na vysokú školu v Bratislave, ale dostal sa na štúdium elektrotechnického smeru v Prahe.

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív I. S.

Skutočnú maturitu som zažil až po odchode z domova do Prahy. Môj Zvolen boli stretnutia Samovzdelávacieho krúžku Ludovíta Štúra, pravidelné čítanie Kultúrneho života, ale aj tanečné večierky vo vzťahových košeliach a predmaturitná stužková – bez zelených stužiek, lebo tie boli zakázané. Praha znamenala pre mňa kultúrny šok vo všeobecnom, v civilizačnom aj užšom umeleckom zmysle. Keď som asistenta oslovil „súdrhu asistent“, študijný vedúci mi cez prestávku oznámil, že ročník ma žiada, aby som pedagógov oslovoval „pane“. Aj spolužiaci sme sa oslovovali „pane kolego“ a mal som dobrých priateľov, s ktorými som si počas celých štúdií vykal. A umelecký šok? Vo Zvolene boli symfonické koncerty a výtvarné výstavy neznámy pojem. V Prahe počas celého štúdia na ČVUT som absolvoval každý týždeň aspoň jedno divadelné predstavenie. Poznal som repertoár všetkých divadiel – od Národného cez Laternu magiku až po Semafor.

• **Naplnilo si vstúpil do tvorby v šesťdesiatych rokoch, spolupracoval si na tvorbe takých géniov filmu ako Štefan Uher, Eduard Grečner – aká to bola pre vás doba?**

Je svojim spôsobom paradox, že prvú svoju odmenu – cenu za najlepšiu poviedku, som získal ako šesťnásťročný chalan v českom časopise *Vpřed* a ako gymnazista som získal prvú cenu za filmovú poviedku v scenáristickej súťaži vypisanej Štátnym filmom. Takže k filmu ma to ťahalo od mladosti. Moje pražské letá prežíval som v kruhu slovenských priateľov, študentov na pražských umeleckých školách. Boli medzi nimi Gabriel Štrba, Andrej Rudavský, Milan Struhárik, Anton Cepka, Jozef Malovec, Osvald Záhradník, Martin Slivka, Emil Lehuta a ďalší. Moje prvé kontakty s umeleckým dňom v Bratislave boli dvojité: hudobné a filmové. V televízii som sa zamestnal ako inžinier pre možnosť byť bližšie k umeniu, mal som problémy, aby ma vôbec do televízie – ako jediného inžiniera s televíziou špecializáciou na Slovensku – prijali. Cestu k hudobnému dňu mi otvoril Ilja Zeljenka, s ktorým sme realizovali vyše desiatky elektronických filmových hudieb. Hudba pre mňa bolo aj počúvanie Stockhausenových skladieb na Sonete u Romana Bergera alebo rozhovory s mojím susedom Lacom Mokrym.

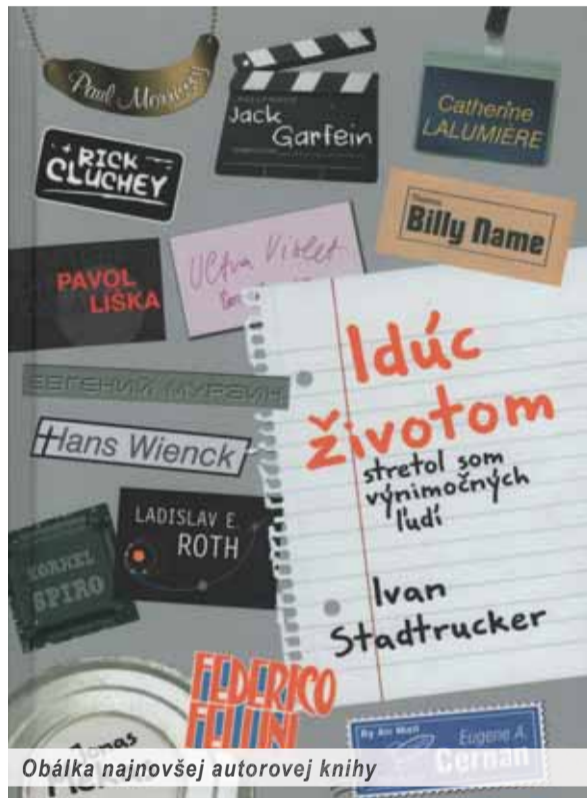
• **A cesta k filmu?**

Moja cesta k filmu viedla cez Mladú tvorbu a vtedajšieho dobrého priateľa Kornela Földváriho. V scenáristických súťažiach v čase môjho príchodu na Slovensku som získal ceny za scenár dokumentárneho filmu *Volal sa Petzval* a hraného filmu *Každý týždeň sedem dní*. Prvý nakrútil Jozef Zachar, druhý Eduard Grečner. Nezabudnuteľné boli naše stretnutia v súkromí v mojom byte alebo u Grečnerovcov, ktorí bývali na tej istej ulici ako ja. V zostave Ilja Zeljenka, Edo Grečner, Stano Barabáš, Tibor Vichta a príležitostne aj Laco Mokry, Pišta Uher či Tóno Krajčovič diskutovali sme, čo všetko urobíme. Podaktorí vytvorili diela na svetovej úrovni, iní nemali také šťastie a ani čas a príležitosť.

• **Spájaš v sebe ojedinelú domácu, zahraničnú, americkú skúsenosť – čo z toho je pre teba životným poučením?**

Okrem nových technologicko-realizačných možností som si uvedo-

mil, že vo filmovej i v televíznej tvorbe existuje rad alternatívnych, takpovediac dramaturgických riešení, ktoré som si dovtedy neuvedomoval. Amerika mi dala šancu, aby som sa v jej drsných i lukratívnych podmienkach duševne dodefinoval. Pôvodne som mal obavy, či si neurobím hanbu a či moje vedomosti o západnej umeleckej tvorbe a teórii budú dostatočné.

Obálka najnovšej autorovej knihy

Na newyorskej univerzite ma za seberovného odborníka pasovali, až keď zistili, že poznám Bachtina a jeho teórie (ruský literárny vedec a teoretik kultúry, pozn. red.). Že som poznal aj Mukašovského, bolo pre nich prekvapenie, a že Mukašovského poznajú oni, bolo prekvapením pre mňa.

• **Ako sa nestratiť v takom zložitom svete tvorby, ako ostať Slovákom?**

Toto je mimoriadne zložitá otázka. Veľmi stručná odpoveď: každý z nás odkiaľsi pochádza, každý z nás má svoj pôvod. Záleží na tom, či sa niekto k svojmu pôvodu hlási, alebo ho zatajuje. Iná a ešte dôležitejšia je otázka: kto je to Slováčik, kto sú to Slováci? Pod vplyvom zahraničných záujmov máme u nás priveľa menšín, takých či onakých. Je ich tak veľa, že pomaly ich u nás bude väčšina a že väčšinový – štátotvorný – národ ocitne sa v menšine. Voľakedy dávno platilo heslo: rozdeľuj a panuj! Dnes platí heslo: rozdeľuj a privatizuj!

• **V čom boli tvoje omyly v STV, za čo by si si sypal popol na hlavu?**

Ak sme aj neboli, mali sme šancu byť svetovou televíziou veľmocou vo sfére dramatickej, čiže hranej tvorby. Pars pro toto: televízne inscenácie a večerničky. Tejtó šanci bolo odzvonené približne v čase, keď nastúpili u nás komerčné televízie a Slovenská televízia sa im chcela podobať. Uvedomoval som si v roku 1994 túto cestu do záhuby a do zániku verejnoprávnosti našej národnej, kultúru tvoriacej ustanovizne lepšie než hocikto iný. Vedel som, že sa bliži posledné zvonenie, ale plný reálneho optimizmu stal som sa ústredným riaditeľom STV. Moja chyba bola v odhade – nerátal som s tým, že ľudia, ktorých život bol po tri desaťročia naplnený každodennou obetavou prácou pre telku, neunesú vidinu ľahkého zbohatnutia, neodolajú náporu

vlastnej chamtivosti, morálne zlyhajú a charakterovo sa rozšypú. Moje ideály boli im už vzdialené a cudzie – ich vlastné kšefty a firmy boli im bližšie než čokoľvek iné, než akýkoľvek – aj ich vlastný – ideál. Sebakriticky alebo nesebakriticky musím konštatovať, že STV nikdy po mne nemala taký intelektuálne vyspelý vrcholový manažment, aký som zostavil ja. Aj keď seba zo zdvorilosti vynechám, môžem uviesť, že na čele programu stál PhDr. Miloš Mistrík, DrSc., pod ním PhDr. Ladislav Čavojský, DrSc., a najužší realizačný tím ústredného riaditeľa tvorili kunsthistorička PhDr. Jarmila Račková, ekonóm Ing. Ľuboš Galaš a režisér profesor Dušan Hanák. Boli to odborné osobnosti aj bez ohľadu na tituly, ktoré mali alebo časom získali. Príklad za všetky iné: ekonomický námestník Ing. Milan Lieskovský denne dochádzal do práce zo Senca verejnou dopravou. Nikdy nepoužil služobné auto, na ktoré mal nárok, aj na autobusovú stanicu sa z Mlynskej doliny dopravoval MHD!

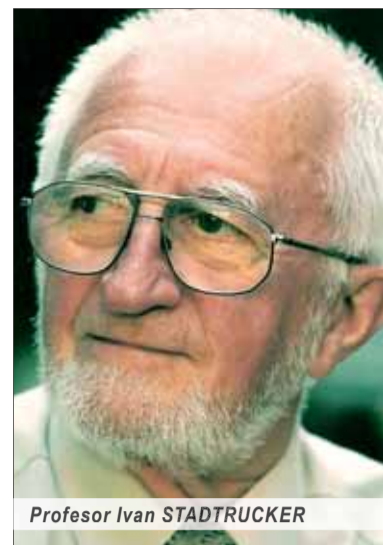
V televízii platí – technologicky daná zásada –, že od zrodu projektu až do chvíle, keď sa program zjaví na obrazovke, uplynie minimálne rok, spravidla dva. My sme ani tento rok nedostali. Podarilo sa nám vyrovať mnohomiliónové manko, po dlhom čase vytvorili sme aký-taký zisk, tuším štyridsať miliónov korún, a boli sme „odídenci“. Rád sa dozviem, kto po nás bol lepší a čo také svetoborné vykonal.

• **V Spišskej Belej v Petzvalovom múzeu premietajú film o tomto vynikajúcom matematikovi a optikovi ešte z roku 1960. Ako sa pozeraš na slovenský dokument dnes?**

Z teoretického aspektu možno konštatovať, že dokumentárny film ako komunikát prežíva hlbokú krízu. Devalváciu kritérií i samotného fenoménu spôsobila televízia, jej dopyt a jej vlastná nadprodukcia. V dokumentárnom filme mali by sa „vyskytovať“ a „hovorí“ vizuálne veci a javy samotné. A vypovedať samy za seba! V dnešných dokumentárnych filmoch vystupujú informátori a hovoria o veciach a udalostiach, ktoré na vlastné oči ani nevideli, ba neraz sa zdôverujú pred kamerou iba o svojich dojmoch, aké mali z očitých svedkov.

• **Pri porovnaní s českou TV dá sa ešte v spravodajstve dobehnúť narastajúci rozdiel?**

Televízne spravodajstvo je vo všeobecnosti veľmi špeciálna kapitola. Verejnosť a kompetentní štátni predstavitelia by mali, alebo mali stanoviť – a nenechať – limity pre slobodu prejavu; individuálnu slobodu (spravodajcovu) a slobodu editoriálnu (šéfredaktorskú). Osobne ako ústredný riaditeľ uznával som prvú. Nikdy som neprekročil prah redakcie TN, aby som tam vysielanie kontroloval, ovplyvňoval a – nebudaj – vyko-

Profesor Ivan STADTRUCKER

nal cenzúrny zásah. Porovnanie mediálnej (kreatívnej a vysielacej) nekomerčnej českej a nekomerčnej slovenskej televízie vyžiadalo by si obsiahly článok, ak nemáme miešať hrušky a jablká. Sú to už dnes svojou historickou minulosťou aj prítomnou filozofiou neporovnateľné masmédiá. Hovorí sa, že čert sa skrýva v detaile. Azda postačí, keď len stručne skonštatujem, že Česká televízia má svoju tvár aj historickú kontinuitu a aj svoje nemenné logo ČT. STV sa rozplynula do RTV., presnejšie do Jednotky a Dvojky, a do TV, pri ktorej dvojbodka (:) znamená Slovensko. Jedna televízia je česká, druhá už nie je slovenská televízia, ale televízia Slovenska a Slovensko v jej názve symbolizuje dvojbodka! Vzťahy medzi nimi, medzi TV: a RTV.; o STV ani nehovoriac, sú nejasné a neviem kedy, čo ktorá firma vyrobila. Navonok to vyzerá tak, že podliehame optickému klamu a domnievame sa, že keď nejaká firma má sídlo na Slovensku, ako napríklad Volkswagen alebo Slovnaft, že je to slovenská firma. V takomto zmysle aj autorské a dispozičné práva programov vyrobené v minulosti a označené copyrightom (C) STV sú mi tak trochu záhadou.

• **Bol a si pedagógom – ako nové vysoké školy v твоjich odboch rozšírili slovenský obzor a možnosti?**

Na VŠMU sa splnil náš dávny, po desaťročia trvajúci sen – bratislavská VŠMU sa vyrovnala pražskej FAMU; takúto možnosť naši pražskí kolegovia dlhý čas vylučovali. V roku 1998 som založil a ako prvý dekan viedol Fakultu masmediálnej komunikácie na UCM v Trnave. Bola to prvá fakulta svojho druhu na Slovensku a jej učebný program som vyprofiloval tak, aby absolventi mali mediálne zručnosti, dobré jazykové schopnosti a vyznačovali sa mimoriadne širokým kultúrnym rozhľadom. Dnes každá slovenská univerzita má študijný odbor „masmediálna komunikácia“ a pokiaľ viem, vychová v ňom mediálnych manažérov orientovaných najmä na spravodajské zručnosti, reklamu, propagandu a na ekonomiku médií.

• **Podme k tvoju koničku – výtvarnému umeniu, si autorom knihy o Warholovi – je ešte stále k nemu čo dodať?**

Stále nám ostáva vecne a konkrétne, to znamená nie romanticky citovo preskúmať Andyho vzťah k slovenskej kultúre, a to sa dá – ešte – jedine v Amerike. A na to nie sú peniaze. Teda aspoň ja nemám, ja som už všetky minul. Z aspektu našej národnej kultúry „nedotiahnutosť“ fenoménu Warhol znamená veľkú škodu a je to luxus, aký by si iné národy určite nedovolili.

• **Ako si spokojný so svojou knihou *Idúc životom*, ktorá je od januára v predaji?**

Ďakujem Vydavateľstvu Matice slovenskej, že knihu vydalo. V rukopise mám druhý diel tohto projektu *Idúc Slovenskom* (stretol som výnimočných ľudí). Opäť hovorím o mojich osobných stretnutiach s ľuďmi; títo však žijú medzi nami a my netušíme, že sú to osobnosti svetového formátu.

Slovo má historik knižnej kultúry L. JANKOVIČ zo SNK v Martine

Inšpiratívna krása starých kníh

Zhováral sa Maroš M. BANČEJ – Foto: Lubomír JANKOVIČ

Len niekoľko dní pred koncom roka vydala Slovenská národná knižnica v Martine reprezentačnú obrazovo-textovú monografiu Inkunábuly – umenie európskych knižných tvorcov 15. storočia. Odbornej i laickej, domácej i zahraničnej verejnosti približuje na vyše tristo celofarebných stranách umelecky a historicky najcennejšie pamiatky ranej éry knižtlaču – inkunábuly (prvotlače), zachované v rozsiahlej zbierke tejto významnej národnej kultúrnej inštitúcie. Jedným z podnetov na jej prípravu a spracovanie bolo pre jej tvorcov – historika knižnej kultúry Dr. Lubomíra JANKOVIČA z Odboru Národná bibliografia SNK a akad. maliara Ivana BÍLÉHO, martinského grafika – poznanie aktuálneho trendu vo vydávaní analogických diel národnými knižnicami európskych krajín.

Historik knižnej kultúry Dr. Lubomír JANKOVIČ

• **Pozoruhodná obrazovo-textová monografia o prvotlačoch je na svete. Predstavuje neoceniteľné pamiatky knižnej kultúry. Ako vlastne takéto dielo vzniká?**

Na to sa dá odpovedať viacerými spôsobmi, ale pokúsím sa vtesnať do jednej odpovede. Takéto dielo vzniká celé roky. Začína sa prvými dotykmi s inkunábuly (teda prvotlačami), ich listovaním, objavovaním ich historickej, literárnej a umeleckej hodnoty. A práve ten umelecký aspekt ma fascinoval už dávno. Tam kdesi skrsla ambícia zdokumentovať tú mnohorozmernú krásu, analyzovať ju, zhodnotiť a prezentovať spôsobom, akým sa k týmto veciam pristupuje v okolitých krajinách Európy i vo svete. Samozrejme, na to treba detailne prejsť celý materiál, trezplivo ho skúmať, porovnávať, študovať dané tematiky v domácej, ale najmä v zahraničnej literatúre i na portáloch s inými už zdigitalizovanými zbierkami tohto druhu. A potom hľadať optimálny model, štruktúru, profil a detaily samotnej publikácie – spolu s fotografom a grafikom, aby jej čitateľ, resp. recipient, mohol vidieť systematicky a starostlivo nafotené a individuálnym prístupom zretušované takmer nedostupné pamiatky akoby pod lupou na kvalitnom kriedovom papieri, v účelnej typografickej výbave a v tvrdej väzbe imitujúcej kožu.

• **V prípade tejto knihy ide povedzme o „martinský súbor“, teda o diela uložené v Slovenskej národnej knižnici v Martine. Ako odborný pracovník, historik knižnej kultúry v čom vidíte pre odbornú, ale aj laickú verejnosť prínos či inšpiráciu, ktorú podobné monografie prinášajú? Mimochodom, za jednu z vašich monografií ste získali významné ocenenie...**

Publikáciu o inkunábuly som sa usiloval koncipovať tak, aby bola podnetná a inšpirujúca najmä pre odbornú verejnosť, pretože na Slovensku ide o prvý komplexnejší pokus predstaviť problematiku výzdoby inkunábuly z umeledevedných hľadísk. Dúfam, že podnikniť aj ďalšie, azda ešte ambicioznejšie výskumy umenovedcov, ktorí sa zaoberajú tematikou stredovekej knižnej maľby, kaligrafie, paleografie, typografie, grafických techník (najmä drevo-rezovej ilustrácie) a historickej knižnej väzby. Môže byť inšpiráciou aj pre historikov knižnej kultúry a kurátorov iných významných a pomerne rozsiahlych zbierok inkunábuly, ktorých máme na našom území zachovaných niekoľko. Som presvedčený, že téma tejto monografie bude zaujímavá a pritažlivá aj pre bibliofilov, zberateľov i laickú verejnosť, pretože sprístupňuje nesmierne vzácne dokumenty cez ich formy i obsahové zameranie, ktorého škálu predstavuje

antická spisba, teologické diela, Biblie, filozofická a historická spisba, kroniky i cestopisy. A kultúrno-spoločenský prínos takýchto publikácií je evidentný a nesporný, veď ide o reprezentáciu Slovenska a jeho kultúrneho a dokumentárneho dedičstva vo svete.

Áno, ocenené boli aj moje predchádzajúce monografie, tá posledná, zrealizovaná v spolupráci s Dr. Klárou Komorovou, dostala v roku 2011 cenu Slovenskej historickej spoločnosti SAV.

• **Staré knihy, tlače s vôňou histórie a nezanedbateľného umeleckého ctenia majstrov, ktorí ich vytvárali –, to sa dnes, v čase počítačov a internetu zdá ako archaizmus. Prinajlepšom niečo ako inšpirácia pre Umberto Eca, prípadne pre Dana Brownu. Kedy ste si práve vy povedali, že touto témou sa budete zaoberať a prečo?**

Na túto otázku môžem zodpovedať s príjemnými spomienkami na svoje vysokoškolské štúdiá archívniatva, histórie, pomocných vied historických – na profesorov, ktorí citlivo formovali môj záujem aj o dejiny umenia. Rád spomeniem najmä profesora Jozefa Nováka, významného heraldika. Na veľmi príbuzné témy som robil „švočku“, diplomovku, v istom ohľade aj dizertačnú prácu, to už ako výskumný pracovník Slovenskej národnej knižnice, ktorý so stredovekými rukopisnými i tlačenými dokumentmi prichádzal v rámci svojej pracovnej náplne takmer denne do styku. Ambícia zaoberať sa témou výzdoby inkunábuly vo mne začala rezonovať pred štyrmi-piatimi rokmi, keď som mal možnosť zoznámiť sa s martinskou zbierkou prvotlačí podrobnejšie a bola aj objektívna možnosť naplánovať všetko v rámci projektu Pamäť Slovenska – Národné centrum excelentnosti výskumu, ochrany a sprístupňovania kultúrneho a vedeckého dedičstva. Jedným z dôvodov bol aj pomerný nezáujem historikov umenia a stav rozpracovania

uvedenej problematiky v slovenskej historiografii.

• **Poznám vás nielen ako historika, ale aj ako invenčného skladateľa, hudobníka a speváka. Nebije sa vo vás história so súčasnou hudbou?**

Ďakujem za uznanie a ocenenie mojich muzikantských aktivít. Niekedy sa to „bije“, a niekedy nie. Je to podľa nálady. Niekedy je úžasné počúvať pri skúmaní stredovekých dokumentov paralelne gotickú či renesančnú hudbu v jej vokálnych alebo inštrumentálnych formách. Ale inokedy potrebujem úplne vypnúť a dostať sa do atmosféry „sixties“. Počúvať aj vidieť mojich obľúbených Beatles, Rolling Stones, ale aj hardrockové legendy sedemdesiatych rokov. Nedávno som sa takto nadchol pre akustické verzie skladieb Led Zeppelin. Fascinuje ma aj tvorba novoromantikov osemdesiatych a deväťdesiatych rokov, napríklad Roxy Music s Brianom Ferrym, a ešte kadečo iné. Zo súčasných kapiel mám rád Travis a Coldplay, ale aj Janku Kirschner, ktorá začala po úspešnom období pesničkárstva tvorivo experimentovať.

• **Čo pripravujete v blízkej budúcnosti? Čo príde po inkunábuly? Nebude náhodou prestávkou medzi bádáním v Slovenskej národnej knižnici nové CD vašich muzikantských skladieb?**

Blízka budúcnosť – to je pri dnešnom životnom tempe v takom upoňahanom svete veľmi relatívny pojem. V uplynulých troch-štyroch rokoch som sa viac venoval dejinám, aj tým regionálnym, teda turčianskym. Pracujem na tematickej monografii o starých mapách a vedutách, v ktorej by som chcel širokej odbornej i laickej verejnosti predstaviť historické územie Slovenska, jeho významné mestá a sídla v kontexte vývoja európskych politických i kultúrnych dejín 15. až 20. storočia. Jej realizácia a vydanie sa predpokladá v časovom horizonte dvoch až troch rokov. Popritom chcem spolu s kolegami zo SNK iniciovať zaradenie ďalších vzácnych archívnych rukopisných, hudobných, fotografických i tlačených pamiatok do projektu Svetovej digitálnej knižnice (World Digital Library), ktorý spravuje Kongresová knižnica vo Washingtone. A prirodzene ťahá ma to aj k muzike a do štúdiá. Vrátil som sa doma ku gitare, k pianu, mám pásky s demonahrávkami svojich pesničiek a rozmyšľal som aj o charaktere nového albumu, pre ktorý som vymyslel názov. Ako to celé dopadne, to bude prekvapenie. Nielen pre mojich poslucháčov, ale zrejme aj pre mňa. Život je skrátka ako kniha. Až keď ju otvoríte, môžete si urobiť predstavu o obsahu.

Umenie knižných tvorcov stredoveku je stále pôsobivé.

GLOSA

Pred desiatimi rokmi sa na Slovensku skončila povinná vojenská služba. V priebehu roka 2005 v slovenskej armáde doslúžilo posledných 14 206 vojakov. Od roku 1993, teda od vzniku nášho samostatného štátu, postupne podpísalo prihlášku do profesionálneho vojska 1 492 vojakov základnej služby a niekoľko tisíc poddôstojníkov a dôstojníkov, ktorí už predtým boli v Armáde Slovenskej republiky vojakmi z povolania, súhlasilo s preradením do pozmenenej brannej organizácie.

Už desať rokov patrí povinná vojencina dejinám

Ked' nás na vojnu brali...

Ján Čomaj – archív SNN

Skončili sa hlučné rozlúčky s brancami v dedinách a na prestupových stanicach, dozneli regrútske piesne, medzi nimi aj tá: *Keď nás na tú vojnu brali, všetko nám sľubovali, sto korun na týždeň a dievča každú deň...*, ktorá sa v malej obmene stala hymnou bratislavských vysokoškôľákov – dnes osemdesiatnikov – v prvej vzbure proti dogmatickému komunizmu na jar v roku 1956. Aj takmer stopäťdesiatročná branná povinnosť na našom území.

■ KRÁTKE DEJINY

Armáda – v súčasnom ponímaní, teda ako organizovaná ozbrojená zložka štátu –, vznikla na našom území až v polovici 17. storočia. Dovtedy mali šľachtici vlastné ozbrojené oddiely z radov poddaných a v prípade potreby si najímali profesionálov – rytierov a žoldnierov. V čase vojny alebo potreby jej zabrániť uložil panovník jednotlivým zemepánom, s kolkými koňmi, jazdcami v zbroji a brnení a pešiakmi so zbraňou majú v stanovenom čase a na určenom mieste nastúpiť do boja. Okrem toho si panovníci najímali na stráženie hraníc a príležitostne aj na svoje vojny celé bojovné kmene, obyčajne zvyšky útočných kočovníkov, povedzme Sekulov, Pečencov a Plavcov, za čo im dali pôdu v blízkosti hraníc ríše a povolenie na trvalý pobyt. Pri obliehaní miest formovali svoje oddiely aj jednotlivé cechy, ktoré bránili určenú časť mestského opevnenia.

Takmer stopäťdesiat rokov sa do armády nastupovalo dobrovoľne – vojenští agitátori organizovali v dedinách a mestách náborové akcie – verbunky, s muzikou, zábavou, alkoholom – a veľa mladíkov podľahlo atmosfére, znechuteniu poddanským životom a nekonečnou prácou na panskom. Chlapci sa upisovali na celý život. V riedkych obdobiach mieru mohli ísť na dovolenku, ktorá – ak mali šťastie – mohla trvať aj niekoľko rokov. Od roboty na panskom boli oslobodení. V roku 1781 ako súčasť celého radu reforiem Márie Terézie a jej syna Jozefa II. sa zaviedla vojenská povinnosť pre robotný ľud – od tejto služby boli oslobodení šľachtici, vrátane drobných zemanov, inteligencia, kňazi a mnisi. Namiesto verbovania prišli odvody, pri ktorých sa už kontroloval aj zdravotný stav budúceho vojaka. Služba však naďalej zostala doživotná s tým, že v čase mieru väčšia časť vojska mohla bývať doma. Vojaci boli oslobodení od poddanskej roboty, mohli však zastúpiť chorého otca, brata a podobne. Doživotná služba sa skončila až v roku 1802. Príslušníci pechoty slúžili už „iba“ desať rokov, jazdeckta dvanásť, delostrelectva a námorníctva štrnásť rokov. Pre všetky druhy zbraní sa prezenčná služba skrátala na osem rokov pred sto sedemdesiatimi rokmi – v roku 1845.

■ BRANNÝ ZÁKON

Všeobecnú brannú povinnosť v rakúsko-uhorskej monarchii zaviedol branný zákon v roku 1868. Odvtedy bola vojenská služba povinná pre všetkých mla-

V armáde slúžia profesionáli.

dých mužov – s výnimkou vážneho ochorenia, keď mohol mladík dostať odklad, náhradnú vojenskú službu (napríklad ako ošetrovateľ v nemocniciach) alebo byť vojenskej povinnosti dočasne či trvalo zbavený. Dĺžku prezenčnej služby zákon stanovil na tri roky, v námorníctve na štyri. V roku 1912 sa sice služba v pechote skrátala na dva roky, ale dlho to netrvalo – prišla svetová vojna.

Po vzniku Česko-Slovenska vyšiel nový branný zákon: povinná vojenská služba sa stanovila na štrnásť mesiacov, ale veľmi skoro sa začala predlžovať – najprv na osemnásť mesiacov a v napätej medzinárodnej situácii pred druhou svetovou vojnou na dva roky, pričom po jej absolvovaní museli vojaci a poddôstojníci absolvovať v najbližších rokoch štyri, dôstojníci až päť vojenských cvičení, obyčajne trvajúcich mesiac. Tento stav s malými obmenami (dlhšia služba tankistov, zmeny vo vojenskej príprave na vysokých školách a pod.) sa udržal až do roku 1990.

■ POSLEDNÉ NOVELY

Prvý branný zákon po novembri 1989 stanovil dĺžku prezenčnej služby pri všetkých zbraniach na osemnásť mesiacov. Už o tri roky ju skrátal na jeden rok. Až do zrušenia všeobecnej brannej povinnosti – teda za štrnásť rokov – vojenská správa povolala do slovenskej armády dvestosedemdesiat tisíc brancov a pre civilnú brannú službu, obyčajne ako sanitári v nemocniciach a domovoch sociálnych služieb, sa rozhodlo päťdesiatosem tisíc mladých mužov.

Ďalšie povolávanie brancov zastavil minister obrany rozkazom, ktorý prečítal 15. júla 2005 počas hudobného festivalu Pohoda v Trenčíne.

Dnes je slovenská armáda úplne profesionalizovaná a plní si svoje úlohy – v rámci nášho členstva v zoskupení štátov Severoatlantickej aliancie NATO aj v jeho vojenských misiách. Najväčšie uznanie si naši profesionálni vojaci získali pri odminovaní terénov v Afganistane, strážnej a výcvikovej službe v Iraku, mierovej misii na Balkánskom polostrove i zabezpečení hraníc v oblasti Blízkeho východu a na Cypre.

(jč)

7. FEBRUÁR 2015

REFERENDUM O OCHRANE RODINY

**ALIANCIA
ZARODINU**

HLASUJEM 3X ÁNO

DETI V TOM MAJÚ JASNO

PRÍDTE CHRÁNIŤ RODINU

Jedna z dvoch verných podobizní Ľudovíta Štúra vznikla v Olomouci

Dagerotypia z martinského trezora

Text a foto: Literárny archív Slovenského národného múzea Martin

Na oslavy dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra sa sústredene pripravuje aj Slovenská národná knižnica v Martine. V trezore Literárneho archívu SNK sa nachádza vzácna, ojedinelá pamiatka. Jedna z iba dvoch existujúcich verných snímok Ľudovíta Štúra – dagerotypia členov slovenskej deputácie u cisára Františka Jozefa I. v Olomouci z 20. marca 1849.

Mužný zjav Ľudovíta Štúra

Predtým ako odhalíme pôvod a osudy snímky s podobou mladého kodifikátora spisovnej slovenčiny, spisovateľa a politika, priblížime si niekoľkými vetami obdobie, ktoré ojedinelej snímke predchádzalo.

HRDINSKÉ TVÁRE

Meruôsme roky v revolučnom kvase priniesli jar malých národov v Európe, ale aj mnohé dramatické udalosti spojené s menami národne zapálených vlastencov. V roku 1848

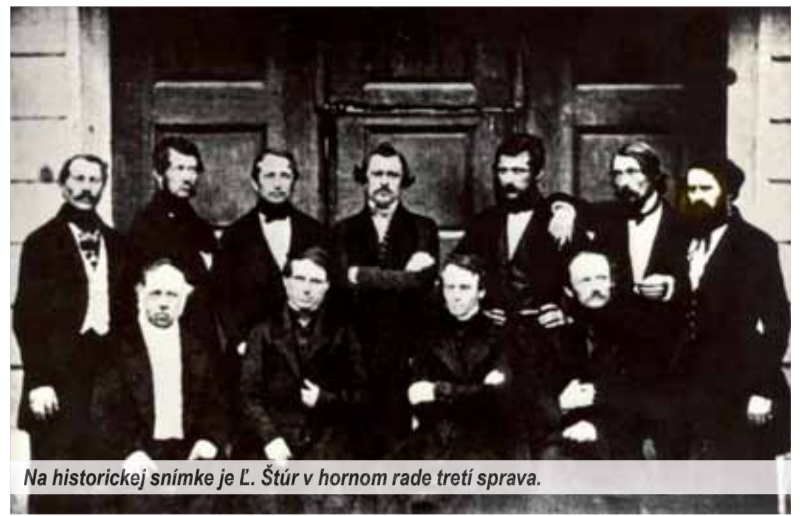
už stála na čele aktivít na prospech rovnoprávnosti Slovákov v Uhorsku trojica veľkých mužov slovenských dejín – Štúr, Hurban a Hodža. Spolu s ďalšími národne orientovanými osobnosťami slovenského spoločenského života skoncipovali dokument Žiadosti slovenského národa, ktorý jasne definoval požiadavky riešenia slovensko-maďarských vzťahov. U maďarskej vlády však nenašli pochopenie. Budapešť na nich vydala zatykač a začalo sa ich policajné prenasledovanie.

Odpor voči maďarskej spuponosti a povýšenectvu pokračoval utvorením Slovenskej národnej rady vo Viedni. Štúr, Hurban a Hodža sa stali politickými i vojenskými vodcami národnooslobodzovacej revolúcie. Organizovali a viedli ťaženie slovenských dobrovoľníkov za získanie národných a sociálnych práv ozbrojeným povstaním. Štúr ako hybná sila odporu voči dlhodobému útlaku Slovákov Maďarmi smeroval svoje nádeje k cisárskemu dvoru. Viera, že môže Slovákom pomôcť, ho 20. marca 1849 priviedla s členmi slovenskej deputácie ku panovníkovi Františkovi Jozefovi I. do Olomouca, kde mu predložili Prosbopis Slovákov o uznanie slovenského národa a provinciálne osamostatnenie Slovenska.

A práve v Olomouci si slovenská delegácia užila slávu fotografovania, ktorú v tom čase vyvolal objav dagerotypie – metódy zachytávania obrazu na sklenenú platňu, ktorý vynášiel francúzsky výtvarník Luis Daguerre len desať rokov predtým. Keď už hovoríme o vtedy modernej umeleckej novinke, musíme zároveň spomenúť aj jej odvrátenú stránku, ktorou bol dlhý čas expozície. Konkrétne deputátnici na unikátny fotografii z roku 1849 museli sedieť a stáť bez pohnutia približne polhodinu. Nečudo, že sa v tom čase používali pri exponovaní snímok rôzne podpery hláv, držiaky rúk a nôh.

NETUŠENÉ MOŽNOSTI

Keďže pri dagerotypie ide vždy o jeden originál bez možnosti rovnakej kópie, zvyšovala to jeho vzácnosť, ale aj ťažkopádnosť. Navyše dagerotypistom pri vyvolávaní snímok hrozila otrava ortuťovými parami. Dagerotyp sa po vyhotovení musel rýchlo usušiť a zaskliť. Tak či tak, novinka vyvolala obrovský záujem a realistické snímky získavali mnoho obdivovateľov. Ďalší a ďalší umelci, vedci, optici a konštruktéri, medzi nimi aj Jozef Maximilián Petzval, rodák zo Spišskej Belej, sa neúnavne usilovali o zdokona-

Na historickej snímke je Ľ. Štúr v hornom rade tretí sprava.

nie technológie vyhotovenia snímok i fotoprístrojov, čo za jedno storočie posunulo fotografiu k netušeným obzorom.

VERNÝ PORTRÉT

Snímka slovenskej delegácie u panovníka predstavuje vzácny historický moment a je v mnohých ohľadoch ojedinelá. Ukazuje skutočnú, nie idealizovanú, romantickú podobu Ľudovíta Štúra, na ktorú sme zvyknutí z malieb či z niekdajších slovenských bankoviek. Existuje už iba jedna, iná verná snímka Štúra uložená v modranskom múzeu. Priamo do objektívu sa na nás prísne a odhodlane pozerá mladý muž (tretí sprava), ktorý má nielen hustú tmavú hriavu vlasov, ale aj bohaté fúzy a bradu. Mimoriadne štíhly muž pôsobí sebavedomo a rozhodne. Spoznali by ste v ňom národného hrdinu Slovákov?

Dagerotyp zhotovili cisárski dvorní fotografiisti bratia Angererovci, pôvodcom z Malaciek. Starší Ľudovít získal stredné a odborné vzdelanie

vo Viedni a po štúdiách pôsobil ako lekárnik v Cisársko-kráľovskej správe liečiv. Portrétny fotografický ateliér si zriadil v roku 1857 vo Viedni, ale fotografovaniu sa venoval už predtým ako amatér. Od roku 1860 sa stal dvorným fotografom cisára Františka Jozefa I. Ako jedného z najznámejších fotografov tých čias vzbudzovali jeho snímky veľký ohlas.

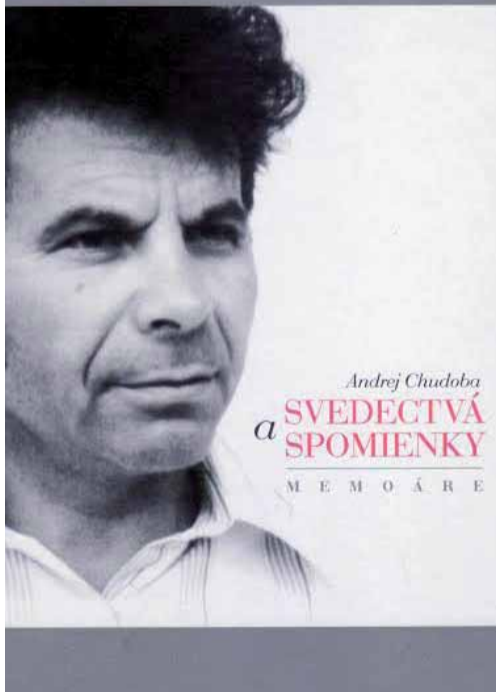
KLENOT POZOSTALOSTI

A ako sa jeho dagerotyp dostal do zbierky Literárneho archívu SNK? Dlhý bol súčasťou pozostalosti rodiny Jozefa M. Hurbana, odkiaľ po zberateľských chodníčkoch doputoval až do martinského trezoru. Ak prijmete pozvanie Slovenskej národnej knižnice spoznať jej bádateľské, študijné aj expozičné výsledky venované dvojstému výročiu jednej z vedúcich osobností meruôsmych rokov, túto vzácnu snímku určite neprehliadnite. Veď muži na nej sformovali jednu výnimočnú tvorivú generáciu, ktorú Ľ. Štúr a história pomenovali štúrovci.

Poetický strom života Andreja Chudobu

Andrej Chudoba: Svedectvá a spomienky, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2014

KNIHA TÝŽDŇA

Memoárová literatúra je stále obľúbeným čítaním. A tak sa nám rozspalo vrece s „autobiografiami“ a „pamätami“ najrozličnejších celebrit a celebritiek zo sveta šoubiznisu, bigbiznisu i politiky. Páni i dámy „celebrujú“, teda velebia v nich sami seba a kydajú na iných. Takéhoto knižného smogu je na knižných pulkoch neúrekom.

Pravdaže, vychádzajú aj memoáre skutočných osobností, ktoré majú čo povedať čitateľom a sú prínosom pre poznanie čias, v ktorých žili a tvorili. Nesporne takou osobnosťou bol aj básnik, prozaik, autor kníh pre deti, pedagóg, publicista, esejista a scenárista Andrej Chudoba, označovaný za posledného „mohykána“ lyrizovanej prózy na Slovensku. Zomrel pred rokom. Vo vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov mu posmrtné vyšla kniha memoárov. Chudoba je autor dvoch desiatok literárnych diel – básnických, prozaických i publicistických – a za osemdesiatšesť rokov života zažil a našiel toho neúrekom. Mal teda na čo spomínať. V pukaneckom zátiší, kde žil a tvoril, svojím poetickým seizmografom citlivo vnímal spoločenský i literárny život u nás. Jeho atmosféru, farby a vône si zaznamenával do pamäti. Na sklonku života sa podujal vyrozprávať svoj životný príbeh a jeho zvráty a návraty. Ani nie tak vyrozprávať, ako skôr perom vykresliť a namaľovať kolorit doby svojho detstva, dozrievania i mužného veku. Možno povedať, že Svedectvá a spomienky Andreja Chudobu sú takpovediac poetickou topografiou a časomierou jeho životných príbehov na pozadí historických udalostí podsitiťianskeho regiónu. Nechýba im ani filozoficko-etický rozmer a životný nadhľad. Chudobove memoáre sú zaujímavým zrkadlom do vnútorného sveta jednej z našich popredných spisovateľských osobností staršej literárnej generácie.

Emil BENČÍK

MEDAILÓN

V plejáde našich historikov tvoria významnú a prínosnú skupinu vedeckí pracovníci, ktorí stáli za slovenskou samostatnosťou a svojim výskumom a dielom sa usilujú odkrývať spod nánosov často konkrétnej doby poplatných teórií objektívnu pravdu o národe a o jeho dejinách i významných osobnostiach. Medzi takýchto historikov patrí nesporne aj PhDr. Anton HRNKO, CSC.

Historik verný Slovensku

Narodil sa 31. januára 1955 v Žiline, kde absolvoval základnú školu a gymnázium. V štúdiu potom pokračoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, odbor filozofia a história. Začiatkom osemdesiatych rokov začal pôsobiť v Historickom ústave SAV ako samostatný vedecký pracovník. V rokoch 1990 – 1998 vykonával mandát poslancu SNR a NR SR a v rokoch 1990 – 1992 bol členom výboru pre štátnu správu a samosprávu. Tiež bol členom Zahraničného výboru NR SR a Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť v rokoch 1994 – 1998. Počas všetkých troch období bol aj členom Mandátového a imunitného výboru NR SR. Jeho kľúčovým dielom je kniha Politický vývin a protifašistický odboj na Slovensku 1939 – 1941. Publikoval tiež knihu Stupava, Potulky históriou. Anton Hrnko je neustále publicisticky činný a spolupracuje s viacerými periodikami, okrem iného aj so SNN. Zároveň je aktívny aj v matičiarskom živote a zúčastňuje sa takmer na všetkých akciách Matice slovenskej, nezriedka aj ako hlavný rečník či referujúci. Práve na týchto podujatiach vidieť jeho erudíciu historika a zápal vlastenca. Bol to práve on, ktorý pozdvihol svoj hlas historika v prípade sporov okolo sochy kráľa Svätopluka či súsošia svätých Cyrila, Metoda a Gorazda. Jeho systematická publikačná činnosť a pevné postoje v otázke slovenských dejín sú protívahou snáh o marginalizovanie, ak nie priam o popieranie istých období v našej histórii. Anton Hrnko sa v týchto dňoch dožil šesťdesiatich rokov. V mene redakcie mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Priznám sa vám, že od istého času mám nutkavú potrebu. Nie, netýka sa špajze ani toalety, ale ide o skúsenosti. Je to asi zákonitá, že našinec, keď prekročí istý vek nazvaný podľa starozákonného Abraháma, nutkavo sa potrebuje podeliť s okolím o svoje vedomosti, názory a teórie. Môže tak urobiť aj formou autobiografie, ale komu by sa chcelo vysedať nad rukopisom, naháňať vydavateľa a potom márne snoriť v knižkovej šupke po vlastnej knihe, ktorá je klasicky umiestnená za hasiacim prístrojom blízko WC a polica je navyše umne zamaskovaná prázdny kartónmi. To zúčast-

niť sa ako respondent na ankete v nejakom vychytenom denníku, v rádiu či najlepšie v televízii, je niečo celkom iné. Národ, teda aspoň jeho časť, si iste všimne génia, ktorý skromne v pozadí pracuje na roli vedy dedičnej a bol by v tom čert, aby tohto skromného

silikónových implantátov u mladých modeliek. A našlo by sa tohto oveľa viac, lenže akosi sa mi nedarí zaradiť sa do elitnej skupiny respondentov. Stáva sa mi, že idúcky mestom stretnem volajáký televízny štáb. Mladá moderátorka zriebáco poskakuje, držiak v ruke

tom bola korunovaná úspechom, keď ma pristavil jeden pán, či mám chvíľku čas, že by rád počul môj názor. Samozrejme, že som čas mal, len ma miatlo, že nevidím nikde mikrofón ani kameru. Napokon som skončil na ochutnávke tekvicového oleja, tri dni

filmujú, a na otázku, kto zabil Mrtvé more, vyhrkne vítazne že Mojžiš... Ja viem, že je to totálna sprostosť, ale ja skutočne túžim byť respondentom. Takého Mesežnikova či Kusého sa pýtajú v jednom kuse a ja som od macochy. Minule sa mi však takmer splnil sen. Zazvonil mobil a mladá dáma sa ma spýtala, či mám čas na malú anketu. Namiesto toho, aby som sa tej sopláne spýtal, odkiaľ má moje číslo, súhlasil som. Najprv sa ma dievčica spýtala na bydlisko. Bratislava-Staré mesto – vravím hrdo. Potom na vek. Keď som takticky povedal že päťdesiat plus, otrávene konštatovala: Takých už tu mám kopy. A zložila...

Marek DANKO

Respondenti všetkých krajín, spojte sa...

polyhistora nepozvali prednášať na univerzitu trebárs v Orechovej Potôni.

Musím sa skromne priznať, že mám vypracované objavné teórie na celý rad celospoločenských otázok. Od obnovenia ruín hospodárskych dvorov v Zemplíne, cez stav súčasnej opery až po problém

mikrofón s logom príslušnej televízie, kameraman sa nudi obďaleč, ja nahodím výraz medzi Leonardom DiCapriom a Einsteinom, nenápadne sa priblížim a... nič! Mladica už svedčí nejakú tetku s prefarbeným pričeskom.

Minule som sa už potešil, že moja snaha stať sa responden-

som mal pachuť v ústach a ešte mi vnútili nehorázne drahú fľašu tejto gebuziny. Už som v zúfalstve chcel nenápadne zistiť, kam chodí na Záhorie natáčať štáb relácie Nikto nie je dokonalý. Reku, nahodím si menčestráky, prešívam kabát a baretku, postavím sa pred krčmu, kde zrejme pravidelne

Ústavný právnik, pedagóg a maticiar Jaroslav CHOVANEC

Cesta k zvrchovanosti a suverenite

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Osobné krédo jubilanta – člena redakčnej rady tohto týždenníka a člena dozorného výboru Matice slovenskej – Jaroslava CHOVANCA znie: „Čestne žiť a poctivo pracovať, mať rodinu a deti a vychovávať z nich čestných a pracovitých ľudí, ako aj slovenských vlastencov, a sám sa správať a konať vlastenecky.“

Pri dnešnom pohľade späť jubilant konštatuje: „V týchto intenciách som konal v rodine, ako aj počas štúdia, najmä na Právnickej fakulte Univerzity Komenského, ktoré som ukončil s vyznamenaním, a potom i ako vysokoškolský učiteľ – asistent, odborný asistent, docent a profesor. Vo svojej vedecko-pedagogickej práci som svojim študentom, okrem vecnej obsahovej stránky v právnych disciplínach vstúpil princíp rovnosti a spravodlivosti medzi občanmi, ako i medzi národom slovenským a českým a národnostnými menšinami žijúcimi na Slovensku, ako i národné povedomie a hrdosť byť vlastencom. Týmto princípmi som sa riadil aj v odbornej sfére – v právnej a politickej praxi, ako i pri expertíznej činnosti pre najvyššie štátne orgány česko-slovenskej federácie a Slovenskej republiky.“

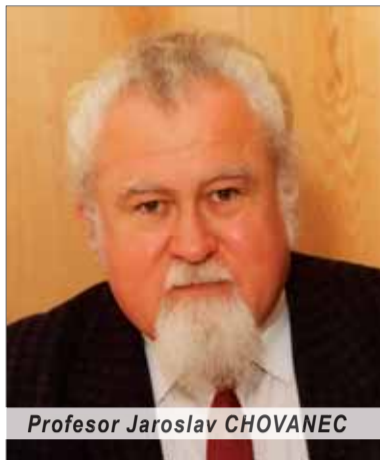
Bilancia jubilanta je úctyhodná, medzi vrcholy jeho práce patrí aktívna účasť na tvorbe viacerých zákonov Slovenskej národnej rady a členstvo v komisii Predsedníctva SNR na vypracovanie návrhu Ústavy Slovenskej republiky. Bol teda pri stávaní základov dnešného právneho stavu, základoch právneho štátu – ústavy, s ktorou Slovensko vstúpilo do OSN, do Európskej únie a do mnohých medzinárodných organizácií.

Výpočet jeho prác je úctyhodný. Patrí medzi ne 60 vedeckých a monografických knižných publikácií, 29 vysokoškolských skript, 13 encyklopedických prác, vyše 500 vedecko-populárnych článkov, 46 monografických prác, ktoré boli preložené do anglického, francúzskeho, nemeckého, ukrajinského, maďarského a českého jazyka a mali veľa citácií na Slovensku a v zahraničí. Jubilantova bibliografia dovedna zaznamenáva osemstoosemdesiatpäť ohlasov a pri príležitosti životného jubilea zrejme dosiahne deväťsto citácií. Za to všetko, ale osobitne ako ústavný právnik bol prof. J. Chovanec ocenený štátnym vyznamenaním Radom Ľudovíta Štúra II. triedy.

■ SLOVENSKÁ ŠTÁTNOŠŤ

Lenže výpočet prác nehovorí všetko o jeho aktivitách a pôsobení. Ide o osobnosť, ktorá sa aktívne podieľala na definovaní pojmu štátnosť a tej zložitej cesty, ktorá viedla k vzniku samostatnej Slovenskej republiky, lepšie povedané k dosiahnutiu toho vzniku a zároveň k pochopeniu úsilia slovenského národa. Práve to robí bilanciu prof. JUDr. Jaroslava Chovanca mimoriadnou.

Môžeme si to uvedomiť najmä nad knihou venovanou výročí vzniku Slovenskej republiky. Slovenské dejiny musia mať svoju pamäť – to je hlavné poslanstvo osobného svedectva známeho právnicka a vedca, ako aj zanieteného publicistu prof. Juraja Chovanca, rodáka z Poltára (pôvodne Hrnčiarске Zalužany 7. 2. 1935). Obsah knihy Budovanie štátu – Slovenskej republiky, vydané pod týmto názvom k dvadsiatemu výročí Slovenskej republiky, nám ukazuje, ako sa kládli základné kamene dnes nespochybnovaného slovenského štátu v čase vrcholnej nedôvery zahraničiaci a časti štátu a verejnosti, keď to vyžadovalo obrovskú intelektuálnu a politickú energiu. A odvahu. Ide o vedecké eseje uverejňované v Literárnom týždenníku v rokoch 1990 – 2012. Publikácia je zároveň ocenením osobností, ktoré tvorili toto médium, najmä jeho šéfredaktora Vincenta Šabíka. Tým sa Jaroslav Chovanec okrem iného stáva aj významným svedkom dejinného

Profesor Jaroslav CHOVANEC

pohybu. Zaľudňuje ho osobnosťami, s ktorými spolupracoval. Osobitnú zmienku zasluhuje spôsob, akým poukazuje na úlohu médií, osobitne Literárneho týždenníka ako platformy demokratizácie a suverenizácie spoločnosti.

■ PROCES ZRENIA

Profesor Vincent Šabík urobil z Literárneho týždenníka „jedinečné médium, ktoré otvorilo aj novú etapu historického sebachápania Slovákov“. Prof. Chovanec to prízvukuje preto, aby bolo zrejmé, ako v historickom zlome vedel V. Šabík pôsobiť na to, aby slovenská spoločnosť nebola oneskoreným európskym národom. Svedectvo prof. Jaroslava Chovanca zasadzuje vznik Literárneho týždenníka v roku 1988 do procesu vzniku, formovania a budovania slovenskej národnej štátnosti. Toto konštatovanie je nielen veľkorýms gestom jubilanta voči plejáde vlasteneckých intelektuálov pôsobiacich na stránkach Literárneho týždenníka. Je významným konštatovaním a precíznou formuláciou vedca o význame tejto udalosti.

Podľa jubilanta „časopis sa stal platformou demokratizácie spoločnosti, ktorá pripravovala ponovembrovú etapu politickej konkretizácie“. Teda nejde len o samotný časopis, ale o celý proces, ktorým sa dalo do pohybu myslenie spoločnosti a „nová etapa historického chápania nás Slovákov“. Profesor Chovanec takto zasadzuje do historických súvislostí význam toho, že sa obnovila atmosféra kritiky a jej pôsobenia na politiku, čo mocenské stratégie dovtedy všemožne blokovali. A to najmä spravodlivé postavenie Slovenska v štáte, jeho zahraničnej politike, suverenizáciu Slovenskej republiky, otvorenie verejnej diskusie, tabuizovaný, ale politicky exponovaný problém národnej symboliky Slovákov, otázku štátnej heraldiky.

■ SVEDOK A ÚČASTNÍK DEJOV

Svedok a účastník týchto dejov prof. Chovanec nám to pripomína v čase, keď je úplnou samozrejmosťou

pre všetky súčasné generácie slovenský znak, slovenská zástava, či už ide o športové podujatia alebo stožiare pred budovou OSN v New Yorku, Európskej komisii a Európskeho parlamentu v Bruseli alebo Rady Európy v Štrasburgu či vrcholných orgánov Severoatlantickej aliancie NATO. Treba si uvedomiť, že išlo o návrat slovenského historického štátneho symbolu, ktorý bol vo vtedajšom usporiadaní v roku 1960 doslova vypudený zo štátneho znaku vtedajšieho česko-slovenského štátu. Napokon aj pri odhaľovaní sochy kráľa Svätopluka na nádvorí Bratislavského hradu sa ukázalo, aký politicky explozívny je spor o slovenský symbol – pripomíname to preto, aby bolo zrejmé, čo to muselo byť, rozbiť tabu o štátnom znaku v podmienkach vtedajšej Česko-Slovenskej socialistickej republiky, kde na prsiach tradičného českého leva sa skvel znak partizánskej vatry, symbol povstania.

Ani vtedy, práve tak ako dnes nešlo len o heraldiku – a úsilie o vecné, právnický presne formulované svedectvo prof. J. Chovanca, oslobodené od akýchkoľvek publicistických či dobových formulácií, má mimoriadnu hodnotu. Ukazuje schopnosť jubilanta v časoch búrlivého kvasu osobne s nevyhnutným odstupom vedca definovať podstatu vecí, pritom zároveň byť aktívnym účastníkom procesu. To hovorí veľa aj o kvalite slovenskej právnickej vedy a školstva – a stavia nás pred otázkou, koľko vedcov právníkov Slovensko v tých časoch malo, koľko ich bolo nad vecou a nepodliehalo pragmatickým, politickým motivovaným postojom a povrchným, politikárskym riešeniam. Eseje zo stránok Literárneho týždenníka tak nepriamo upozorňujú, že to nešlo o osamotený proces, že aj pred rokom 1989, ako aj po ňom to bol rad osobností, vzdelancov, najmä spisovateľov, ktorí sa v prelomových časoch prejavili ako schopní formulovať a ovplyvňovať procesy v kultúrnej spoločnosti a napokon aj v širokej verejnosti. Preto, napriek rozsahu práce a činnosti prof. J. Chovanca, je vhodné pripomenúť jednoduchosť tých čias. Práve svedectvo esejí v širokom zábere od roku 1990 do roku 2012 ukazuje aj trvalý zápas o obnovenie historického vedomia slovenskej národnej štátnosti v súvislostiach.

■ KAPITOLY Povedomia

Pre prof. Jaroslava Chovanca je aj v čase významného jubilea typické, že jeho práca o Budovaní štátu, príprave právnych základov dnešnej Slovenskej republiky, je určená širokej čitateľskej verejnosti, najmä však mladej generácii a študujúcej mládeži na všetkých stupňoch našich škôl, a osobitne vysokých škôl. Má štrnásť kapitol a začína sa tým, na čo sa dnes neraz zabúda: podnetom zhromaždení 61 krokov k slovenskej samostatnosti a Memorandum iniciatívy za Zvrchovanie Slovenska a návrhom Deklarácie o štátnej suverenite Slovenskej republiky. V čase svojho vzniku to boli prevratné texty, boli to slová obsahujúce – ako sa ukázalo – obrovskú energiu. Aj preto je to dielo o dejinách Česko-Slovenska, práve tak ako Slovenska napísané so snahou, aby poslúžilo pri zvyšovaní a upevňovaní historického a národného povedomia a vlastenectva nášho národa.

ČRŤA

Pätnásť rokov uplynulo, čo svet kníh a literárnych pozostalostí z čias slovenského kritického realizmu opustil a presťahoval sa do knižnice večnosti literárny vedec docent PhDr. Ivan Kusý, dlhoročný maticiar, šéfredaktor Slovenských pohľadov, riaditeľ Ústavu slovenskej literatúry SAV, aby sme už v úvode spomenuli aspoň hlavné míľniky jeho tvorivej púte. Rozsahom svojej činnosti a vkladom do objavovania našich literárnych dejín si to zaslúži.

Ivan KUSÝ sa odovzdal slovenskej literatúre

Na neverenie, čo stíhal

Text: Ján ČOMAJ – Foto: Wikipedia

Narodil sa 6. apríla 1921 v Dobroči – dedinke ukrytej medzi poslednými vrškami Slovenského Rudohoria, skláňajúceho sa pomaly do rovín nad Lučencom, v doline Krivánskeho potoka, s Poľanou tam kdesi, kde slnko zapadá. V rokoch 1931 – 1939 chodil na gymnázium v Martine a potom na želanie rodičov začal študovať medicínu na bratislavskej lekárskej fakulte. Vydrel tam rok. Od anatómie ušiel nie preto, že by sa mu lenilo učiť sa latinské názvy kostí a kostičiek, svalov a svalkov, na to mal hlavu, lákala ho však jeho najväčšia láska od detstva – slovenská literatúra, najmä životy a tvorba generácie, ktorá nás opustila alebo bola na odchode – štúrovi, Jégé, Timrava, Šoltésová, Vajanský, Tajovský, Jesenský...

Už v roku 1940 stal sa mladý milovník kníh Ivan Kusý poslucháčom filozofie, dejín umenia a literatúry. Pred koncom vojny promoval a potom sa už do svojho remesla zahryzol s nevidaným nadšením: mal len dvadsaťšesť rokov, keď mu vyšla prvá literárnohistorická kniha Jozef Miloslav Hurban.

■ ROKY V MATICI

Mladého nadšenca si ako prví všimli maticári a ešte pred promáciou mu ponúkli miesto v martinskej centrále. Veriť sa človeku nechce, čo tento mladý vzdelanec počas prvých piatich povojnových rokov stíhal: od roku 1944 do začiatku roka 1950 bol kmeňovým zamestnancom Literárnohistorického odboru MS, zároveň redigoval maticiarsky mesačník Slovenské pohľady, bol redaktorom Literárnohistorického zborníka, viedol knižnú edíciu Knižnica slovenských pohľadov, podieľal sa na redigovaní kníh vydávaných Maticou slovenskou a ešte bol od roku 1946 do roku 1949 dramaturgom martinského Komorného divadla.

V roku 1949 prešiel aj s redakciou Slovenských pohľadov do Bratislavy, a keďže mu zrazu odpadlo vďaka martinských povinností, vzal na seba úlohu viesť oblasť sekretariát Matice slovenskej v Bratislave. Ďalších štyridsať rokov pracoval v Ústave slovenskej literatúry SAV a približne pätnásť rokov bol aj jeho riaditeľom. Začas prednášal na filozofickej fakulte, kde sa habilitoval na docenta a písal knižky – v krásnych šesťdesiatych rokoch mu vychádzali aj každý rok.

■ ČAS PREHODNOCOVANIA

Dnes sa veľa vecí z tých povojnových čias ťažko chápe. Preto sa aj nájdu ľudia, ktorí jedno pofebruárové obdobie v živote a tvorbe Ivana Kusého odsudzujú. Pre mnohých mladých boli vtedy Rusi a Sovietsky zväz nielen víťazmi najväčšej vojny v dejinách ľudstva, ale aj projektantmi novej budúcnosti sveta, staviteľia spoločnosti bez triednych konfliktov, antagonizmu bohatstva a chudoby, spoločnosti bez vojen. Tomuto nekriticky podľahla už generácia pred Ivanom Kusým, aj také osobnosti ako Clementis, Novomeský, v literatúre Alexander Matuška, Andrej Mráz, Ján Kostra, Ladislav Mňačko, napokon aj Dominik Tatarka. Našťastie mnohí rýchlo vytriezveli, ak vôbec stihli vytriezvieť, lebo Clementisovi sa to nepodarilo prežiť. Nemuseli robiť kotrmelce, na to boli principiálni, len napriek ich sociálnemu cíteniu obdiv vystriedal kritický pohľad na prax a vývoj komunistickej moci. Ivanovi Kusému k tomu pomohla aj Matica slovenská, jej úprimné úsilie spoznávať a osvojovať si slovenskú kultúrnu minulosť – a hádam

najviac nenávisť odpor pražskej moci a prezidenta Antonína Novotného k Matici.

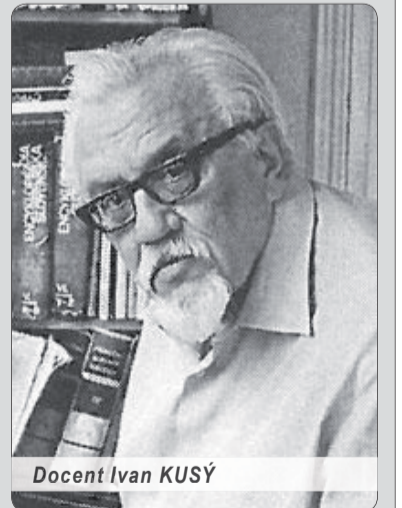
■ ZRELÉ PLODY

Po knižnom debute portrétom J. M. Hurbana nastala osem- či deväťročná pauza – literárnokritické dielo Františka Votrubu zhodnotil v knihe Cesta kritika až v roku 1957. Ak si však uvedomíme kvantum povinností, ktorému mu vyplývali z nášho výpočtu jeho pracovných záväzkov, nečudo. Od polovice šesťdesiatych rokov sa však Ivan Kusý stáva mimoriadne plodným autorom literárnovedných diel. Dokumentujú tu monografie Hečkova Drevná dedina, Mladý Ladislav Nádaši, Božena Slančíková-Timrava, Význam Eleny Maróthy Šoltésovej v slovenskej literatúre a slovenskom ženskom hnutí, Mladý Vajanský, Zrelý Vajanský, Starý Vajanský, K problematike slovenskej prózy, Nevyhnutnosť kontinuity, Premeny povstaleckej prózy – a k týmto objavným dielam treba prirátaj aj knihy, ktoré redigoval a pripravil do tlače: Zbrané spisy Timravy, Korešpondencia Timravy a Šoltésovej, Timrava v kritike a spomienkach, Pohľady na literatúru, Jozef Gregor-Tajovský a Janko Jesenský, Slovenská literárna kritika II., III., Spisy: Vajanský – súborné Vajanského dielo, ktoré vychádzalo osem rokov, v rozpätí 1984 – 1992.

■ MATICA AKO OČISTEC

Matica slovenská bola pre Ivana Kusého najlepším možným štartom do jeho plodného života a vlastne aj očistcom od nánosov, ktoré nalepilo na mnohých slovenských sociálne orientovaných intelektuálov obdobie po veľkej vojne. Preto si treba aj jeho životné postoje, rovnako ako literárnovedné dielo, vyčerpávajúcu redaktorskú prácu v Slovenských pohľadoch, v literárnokritickom časopise Slovenská literatúra i pri príprave objavných diel našich klasikov vážiť a prijímať s úctou.

Jedno by som ešte rád pripomenul: Ivan Kusý bol pri zrode modernej

Docent Ivan KUSÝ

slovenskej literatúry faktu. Stal sa jej teoretikom a kritikom spolu s o niečo mladším pánom profesorom Milanom Jurčom. Osobnosti, ktoré stáli pri začiatkoch tohto čitateľsky pritažlivého literárneho druhu – Vojtech Zamarovský, Ladislav Mňačko, Roman Kaliský, Vladimír Ferko, Pavel Dvořák, Slavo Kalný... –, postrehli, že v oboch osobnostiach získali vedecky podložený fundament, kritickú spätnú väzbu. Žiaľ, obaja sú už na pravde Božej – a náhrady za nich niet. To už však nie je ich vina. Nech im to teda neruší odpočinok.

Dúbravskí matičiari aktuálne k Roku Ľudovíta Štúra Zaujímavé podnety aj pre iných

Kveta SLYŠKOVÁ – Foto: archív SNN

Miestny odbor Matice slovenskej v Dúbravke pripravil slávnostný vstup do roku 2015. Tamajší matičiari si najprv uctili vznik Slovenskej republiky pásmom ľudových piesní, ktoré s matičným folklórnym súborom spievali všetci prítomní. Potom pietne zaspomínali aj na nedávno zosnulého spisovateľa a vlastenca Drahoslava Machalu. Ako konštatovali, jeho nadšenie a verva pre národnú postavu budú chýbať na besedách a stretnutiach s mládežou v školách tejto mestskej časti.

Rok 2015 je Rokom Ľudovíta Štúra, preto matičiari v Dúbravke venujú starostlivú prípravu podujatiam k tomuto jubileu. Slávnostný vstup k oslavám sa uskutoční už v marci kultúrnym programom z tvorby štúrovcov a filmovým predstavením o A. Ostrolúckej. Popri starších žiakoch, ktorí pripravujú toto vystúpenie, matičiarov zaiste milo prekvapia aj niekdajší členovia súboru Matičiarik, ktorí o Štúrovi majú vlastný projekt. V apríli sa zberajú peším pochodom cez Devínsku

Kobyľu na Devín, kde položia kvety k tabuľi pamätnej vychádzky štúrovcov, počas ktorej prijali slovenské mená.

MO MS pripravil pre školy k dvojitému výročiu odporúčanie na realizáciu podujatí v školách a verí, že tak školy v obvode, ako aj všetky školy v republike sa k nim pridajú, aby si upevnili poznatky o generácii štúrovcov. V učebniciach VII. sa táto téma podávala ako súvislý celok. Dnes je obdobie romantizmu rozhodene v základných školách

po všetkých ročníkoch, a tak ho deti nevedia zaradiť do storočia, nepoznajú historické a spoločenské súvislosti tej doby. Preto matičiari v Dúbravke odporúčajú, aby vyučujúci informovali školákov o podujatiach, ktoré budú v rozhlase a televízii o Štúrovi a štúrovcoch, v škole pripraviť podobné relácie a tematické nástenné panely. Uskutočniť exkurzie do miesta rodiska Štúra (Uhrovec), do múzea v Modre, po stopách Štúra v Bratislave a inde. Prehĺbeniu vedomostí

Spisovateľ Drahoslav Machala ako si ho pamätáme zo stoviek matičných akcií.

a upevneniu národného povedomia pomôže kvíz o Štúrovi a jeho generáčnych druhoch i účasť na Devíne pri celonárodných oslavách: Dúbravčania sa chystajú aj na Pochod Cesta trnistá z Harmónie do Jablonového.

„Aj takto chceme naplniť odkaz Štúra pre náš národ: Najprv musíme slúžiť sebe, potom iným. A myslím, že tak v minulosti, ako i v súčasnosti sú tieto slová aktuálne.“ uzatvára svoj príspevok o podujatiach k Roku Štúra v Dúbravke.

Obyvatelia Ostrého Grúňa a Kľaku si pripomenuli fašistické besnenie Masaker v Kľačianskej doline

Andrej MITAL – Foto: autor

V obciach Kľak a Ostrý Grúň sa 18. januára tohto roku uskutočnila pietna spomienka pri príležitosti sedemdesiateho výročia vypálenia obcí. Vtedy 21. januára 1945 fašistický oddiel Edelweiss v spolupráci so slovenskými kolaborantmi na čele s kpt. Ladislavom Nižnanským spustošili tieto dediny, domy vypálili a väčšinu obyvateľov vyvraždili.

Na pietnych aktoch v obciach Ostrý Grúň a Kľak sa podieľali členovia klubu vojenskej histórie.

Nemecká protipartizánska jednotka Edelweiss spoločne s Pohotovostnými oddielmi HG a Heimatschutz, ktorý tvorili Nemci zo susedných obcí Veľké Pole a Píla, prepádli najskôr Ostrý Grúň, kde zavraždili šesťdesiatštyri osôb. Obeťami boli najmä starci, ženy a deti, ktorých Nemci označili za kolaborantov s partizánmi. Potom vtrhli do Kľaku, kde zavraždili ďalších osemdesiatštyri osôb a väčšinu obce vypálili. Najmladšia obeť mala tri mesiace, najstaršia osemdesiatdeväť rokov. Vypálili aj osadu Hrabčov a Župkov i všetky samoty v Kľačianskej doline.

Sedemdesiate výročie týchto udalostí si prišli okrem širokej verejnosti pripomenúť aj predseda Matice slovenskej Marián Tkáč, poslanci Národnej rady SR

Viera Šedivcová (Smer-SD), Pavol Frešo (SDKÚ-DS), Jozef Viskupič (OLaNO), Daniel Krajcer (SaS), starostovia okolitých obcí, zástupcovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (SZPB), zástupca Veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku a ďalší.

Toto fašistické vyčíňanie sa zaznačilo do slovenskej histórie ako masaker, aký nemá obdobu. Aj spomienka na tieto udalosti je momentom varujúcim pred vojnou a nenávisťou. Počas pietnych aktov v obciach Kľak a Ostrý Grúň zbierali občania podpisy pod petíciou, ktorou žiadajú prezidenta Andreja Kisku, aby oboznámil ostatné hlavy štátov o tam prijatom memorande, ktorým vyzývajú hlavy štátov Európy, aby sa aktívne zapojili do obnovenia mieru na kontinente.

PETÍCIA PREZIDENTOVI A. KISKOVI

My dolupodpísaní občania žiadame prezidenta SR Andreja Kisku, aby oboznámil všetky hlavy štátov Európy s nasledovným memorandom:

Memorandum pietneho spomienkového zhromaždenia v Kľaku a Ostrom Grúni

Dňa 21. januára 1945 bolo v obciach Kľak a Ostrý Grúň zavraždených 148 nevinných ľudí.

Civilné obeť: deti, ženy, muži, starci a starenky bez zbrane v ruke. Nechceli vojnu a museli zmrieť. Nikto nechápal prečo, veď najmladší mal len tri mesiace.

Sedemdesiat rokov mieru v Európe je minulosťou. Opätovne zomierajú nevinní obyčajní ľudia!

Vojna je zlo! Plač, bolesť, utrpenie a beznádej. Žijeme v 21. storočí, preto vyzývame všetky hlavy štátov Európy, aby sa aktívne zapojili do opätovného zavedenia mieru v Európe! Prosíme: Už nikdy viac vojny! Už nikdy 21. január 1945!

Jana Angletová, starostka obce Ostrý Grúň, Miroslav Seget, podstarosta obce Ostrý Grúň, Luboš Haring, starosta obce Kľak, Igor Válek, spisovateľ

Matica má schválený rozpočet na rok 2015

Jasný signál konsolidácie

Ani snehová kalamita 31. januára 2015 nezabránila členom výboru Matice slovenskej, aby sa nestretli v Martine a boli uznášaniaschopní. Jeden z najdôležitejších bodov programu bol návrh rozpočtu na rok 2015. Tento dôležitý dokument prešiel všetkými internými fázami schvaľovania, to znamená, že ho prerokovalo a schválilo predsedníctvo MS, akceptoval ho na rokovani dozorný výbor MS a bol doplnený na základe rokovania finančnej komisie pod vedením člena výboru V. Oberhausera. Výsledkom celého tohto procesu bolo schválenie návrhu rozpočtu výborom Matice slovenskej.

V porovnaní so zložitou situáciou v minulom roku, keď rozpočet na rok 2014 schválili príslušné orgány MS až v októbri, je to pozitívny signál, že hospodárenie tejto inštitúcie sa riadi jasnými pravidlami a dbá sa na dodržiavanie všetkých zákonných povinností. Ako povedal správca MS Maroš Smolec: „Rozpočet je vyrovnaný. Na výrazne výdavkové operácie v ňom nie je priestor.“ Príjmová časť rozpočtu na rok 2015 pozostáva z účelovej dotácie Ministerstva kultúry SR a z vlastných príjmov.

■ NOVÁ KONCEPCIA

Podľa rozhodnutia a schválenia štátneho rozpočtu na rok 2015 v Národnej rade Slovenskej republiky a čerpania účelovej dotácie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na bežné transfery je reálny predpoklad získania účelovej dotácie na rok 2015 vo výške

1 494 000 eur. Problematickou časťou rozpočtu sú vlastné príjmy, keďže už dlhší čas spoločnosti a majetok, ku ktorým má Matica slovenská akcionárske a iné práva, neprinášajú predpokladaný výnos. Preto Matica slovenská plánuje novú koncepciu v spravovaní vlastného majetku a inakšie zameranie manažérskej kontroly. Výdavková časť rozpočtu je navrhovaná vo výške 2 137 070 eur a je výsledkom minimalizovania všetkých nákladových položiek tak, aby Matica slovenská aj v roku 2015 dokázala plniť svoje zákonné úlohy v spoločnosti a zachovať všetky doterajšie činnosti. Výnosy sa odhadujú na rovnakej úrovni. Z prítomných dvadsaťjeden členov výboru hlasovalo za rozpočet dvadsať.

■ REAKCIA NA VÝZVY

Na stránkach SNN sme viackrát písali o vnútmaticičnej situácii

a výzvach niektorých krajských rád na konanie mimoriadneho valného zhromaždenia. Výbor sa nimi zaoberal a vyrovnal aktuálnym vyhlásením, ktoré znie: „Výbor MS na svojom zasadnutí 31. januára 2015 v Martine prijal s uspokojením informácie o pokračujúcich opatreniach pri reštrukturalizácii a úsporných krokoch národnej ustanovizne. Odmietla bezdôvodné, neustále pokračujúce nekonštruktívne spochybňovanie práce predstaviteľov MS, výzvy niektorých krajských rád MS, ktoré prekračujú svoje právomoci, na zvolanie mimoriadneho valného zhromaždenia MS, útoky stále tých istých, aj členov výboru MS, ktorí sa snažia o destabilizáciu Matice slovenskej. Výbor MS s vďakou prijíma informácie o tom, že sa prakticky nevyskytli hlasy zo strany miestnych odborov MS na podporu zvolania mimoriadneho valného zhromaždenia, ktoré výbor MS odmieta a nepovažuje ich za adekvátny prostriedok riešenia momentálnej situácie v Matici slovenskej.“ Za bolo sedemnást matičiarov, jeden bol proti, traja sa zdržali.

Výbor MS tiež rozhodol o odsune snemu ustanovizne z jesene tohto roku na neskorší termín, prijal opatrenia na realizáciu opatrení dozorného výboru MS, týkajúcich sa vnútornej situácie v Matici a v jej podnikateľských subjektoch, ako aj aktuálny zoznam pracovných úväzkov v centrále a na oblastných pracoviskách. (jf,mrs)

Užitočné výmeny informácií o aktivitách

Otto GÁŤA

Opäť sa vraciam k staršiemu podnetu, ktorý by mohol byť na prospech viacerým matičným organizáciám najmä v čase, keď neoplývame peniazmi. Pri prehliadaní archívu nazrel som do informačného časopisu Zvesti Miestneho odboru MS v Martine č. 1/1990. Popri inom bol tam aj oznam, aby MO MS zasielali na výmenu svoje informačné materiály, prípadne časopis, veď výmena materiálov poslúži všetkým!

Nezaškodilo by vedieť, ktoré miestne odbory vydávajú takúto vlastnú informatívnu tlač. Možno to eviduje Členské ústredie alebo priamo Archív

MS. A čo ak o nich v ústredí nikto nevie? To by bolo informatívne ochudobňovanie sa. Ide predsa o vydavateľskú a publikačnú činnosť miestnych odborov MS, ktoré z lokálneho či regionálneho hľadiska v niektorých smeroch dopĺňajú ústrednú tlač – Slovenské národné noviny. Keďže v SNN nebola doteraz o týchto aktivitách zmienka (ak som ju neprehliadol), malo by sa o nich viac informovať v záujme bližšej spolupráce a tým aj vzájomného informovania sa. Týmto nechcem Matici priťažovať na práci a zvyšovať náklady, len poznamenať a pripomenúť, že v Matici slovenskej je aj táto činnosť.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, v SNN č. 2 zo 17. januára 2015 sme vám v článku Keď vojakom veľil hlad a kašovár položili otázku: Koľko Slovákov bolo v radoch Československých légii v Rusku do ich transportu z východnej Sibíri? Správna odpoveď je 5104 legionárov.

Z desiatok správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto čitateľov: Edita Rodičová, Turčianske Teplice, Mária Ondrišáková, Nová Dubnica, Marek Bednárík, Bolešov.

Výhercom blahoželáme a pošleme im hodnotné knihy. (r)

• Dnes nás zaujíma meno našej najúspešnejšej športovkyne na 27. svetovej zimnej univerziáde na Štrbskom Plese a Osrblí. Ak ste pozorne čítali toto vydanie nášho týždenníka, odpoved' by nemala byť problémom. My vám prezradíme, že je to biatlonistka a získala tri medaily.

Svoje odpovede posielajte písomnou formou do 15. februára 2015 na redakčnú adresu: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin administrátorka redakcie Ľubici Rišiaňovej s výrazným označením Čitateľská súťaž, alebo elektronicky na mailovú adresu: snredakcia@martin.sk. Aj tentoraz na troch z vás čakajú pekné knihy. (r)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Pre národ
a za národ

Wikipedia vie, že na celom svete (teda aj v Amerike a inde) je Slovákov dovedna asi 7 100 000. Je to dôsledok našich dejín. Isteže, mohlo by nás byť viac, keby Svätoplukovi dediči udržali jeho rozsiahlu ríšu, keby naše sídla boli pri mori a v rámci moreplaveckého „boomu“ by sme obsadili tretinu zeme. Keby hlad a národný útlak nevyháňali našich predkov do sveta, v ktorom podľahli asimilácii. Ale aj keby do nášho národa tak často nestrieľali, keby neumierali nevinní, a to od čias, kam nám siaha pamäť. Tak v roku 1707 najprv vzbúrenec František Rákoci, ktorý v protureckej partizánskej vojne zdecimoval ľud Slovenska viac ako väčšina vojnových udalostí predchádzajúcich storočí, dal 6. júna rozsekať dvoch vyslanec Turčianskej stolice na sneme v Ónode a potom 3. októbra na jeho pokyn prišlo o život pätnásť vyslaných a vyhladených banskoštiavnických baníkov len preto, že začali štrajkovať. Pätnásť obetí mala aj strelba uhorských žandárov do Čerňavčanov, ktorí nesúhlasili s vysviackou miestneho kostola bez Hlinku, strieľalo sa a vešalo počas maďarskej okupácie v časoch tzv. Slovenskej republiky rád, štyria nevinní robotníci umreli po strelbe vo februári 1921 v Krompachoch, pretože ich manželky demonštrovali proti zníženiu prídelu múky, v roku 1931 zaplatilo životom počas demonštrácií proti hladu osemnásť poľnohospodárskych robotníkov v Košútoch, neskôr nasledovala Polomka s dvoma mŕtvymi, v Klaku a v Ostrom Grúni zabili nacisti stoštyridsaťosem nevinných obyvateľov, masaker partizánov v Sklenom si vyžiadal stoosemdesiatdeväť obetí... Pravdaže, toto nie sú všetky smutné udalosti s nevinnými mŕtvymi či nenarodenými.

Matica je tu pre národ a za národ, a tak na januárovom zasadnutí výboru sme okrem schválenia rozpočtu a plánu našej činnosti v tomto roku, vyhlásenia Roku Ludovíta Štúra (ktorý u nás potrvá do 12. januára 2016 – do sto šesťdesiateho výročia jeho smrti) a prijatia ďalších dôležitých rozhodnutí schválili aj vyhlásenie ku konaniu referenda za rodinu. Náš odkaz a či výzva je jednoduchá: na konci tohto týždňa prídte k hlasovaciim urnám. Maticiari i nematiciari, všetci Slováci a všetci obyvatelia Slovenska: siedmeho februára ide o našu budúcnosť. A aj o počet Slovákov.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

Školáci z Banskej Bystrice sa už tešia do Šale Stretnutia so Šalianskym Matkom

Text a foto: Ján ŠPRINGEL, Dom Matice slovenskej v Banskej Bystrici

Matica slovenská pravidelne už dvadsaťdva rokov organizuje znamenitú súťaž v prednese slovenských povestí Šalianský Matko Jozefa Cigera-Hronského. Podujatie má tradíciu a svoje pevné miesto nielen v mieste svojho vzniku, ale i v školách po celom území Slovenskej republiky, kde sa školáci tešia už z úspechu v postupových súťažiach, ktorý znamená krok do finále podujatia v Šali.

Viťazky okresného kola Šalianskeho Matka v Banskej Bystrici

V Banskobystrickom okrese sa okresné kolo súťaže uskutočnilo v utorok 20. januára v priestoroch D MS v Banskej Bystrici. Zúčastnilo sa na ňom dvadsaťdva súťažiacich z ôsmich

škôl. V prvej kategórii si prvenstvo a postup vysúťažila Lea Babjaková zo ZŠ Slobodného slovenského vysielateľa, 2. miesto získal Janko Marček zo ZŠ Narnia a 3. miesto Andrea Jasov-

ská zo ZŠ na Moskovskej ulici – všetci z Banskej Bystrice. V druhej kategórii 1. miesto získala Valentína Tiborová, ZŠ Moskovská ulica, 2. miesto Nina Benciková, ZŠ Slobodného slovenského vysielateľa, a 3. miesto Ivana Petriková, ZŠ Sama Cambela v Slovenskej Lupči. V tretej kategórii bolo poradie: 1. miesto Katarína Bálintová, ZŠ Narnia, 2. miesto Matúš Dušička, ZŠ Spojová v Banskej Bystrici, a 3. miesto Jakub Tatárik, ZŠ T. G. Masaryka v Ľubietovej.

Aj tohto roku sa opäť potvrdilo, že v Banskobystrickom okrese majú deti o súťaž Šalianský Matko záujem, zodpovedne sa na svoje vystúpenia pred porotou pripravujú, aby postúpili do ďalších kôl. Úspešných potešili zaujímavé ocenenia a pekné diplomy, ktoré venovali D MS a člen výboru Mladej Matice Jozef Dobroslav Pinka, a tých menej úspešných povzbudili na ďalšie pokusy uspieť čestné uznanie. Organizátori majú zas radosť z toho, že školáci sa počas súťaže zdokonalia vo vedomostiach zo slovenčiny, z dejepisu i z prednesu – a to najhlavnejšie – že postúpia do krajského kola.

Kto im vráti aj celoživotné úspory?

Na poslednom valnom zhromaždení Matice sedela predom mnou v pléne jedna vyššie osemdesiatročná pani odkiaľsi zo Šariša či Zemplína. Každú časovú medzierku v rokovaní využila na to, aby sa hlasno spýtala: A kde sú moje peniaze? Kto mi vráti moje celoživotné úspory? Bez odzvyku! Nezodpovedné ticho. A nezodpovedané zúfalé volanie o pomoc malo prejsť do zabudnutia

Pozeral som sa úkosom na kmeťov Matice i národa – Sedláka, Haffnera, Kružliaka a ďalších, akoby z kararského mramoru vybrúsených čistých osobností, a pri pohľade na ich ráňané sklopné hlavy mi ich prišlo ľúto. Prečo? Prečo ich má zalievať hanba za iných? „Podľahli chlapičom módnemu trendu v rozkrádanom štáte, keď právo bičalo a zatiaľ i biči na hranici,“ povedal jeden z nich.

Dá sa iste vycítiť, že ma na reakciu na tieto riadky inšpiroval tu uverejnený článok inžiniera Švorca – Bojna ako miesto na zmierenie. Veď kto by bol proti zmiereniu?! V zápale pracovného nasadenia na naprávaných problémoch sa predseda Tkáč dávno zmieril s podpredsedom Šimonovičom slovami slušného ospravedlnenia a jeho nekrológ nad Machalovým hrobom svedčí o pozitívnej sile ducha.

Ide tu o zmierenie? Dlhé roky odsudzujem skrivodlivých rozhodcov v ľadovom hokeji, ktorí

vyklúčujú dvoch hráčov aj vtedy, keď vyslovený surovec napadne protihráča, ktorý sa ničím neprevínol, nanajvýš si rukami zakrýval hlavu pred jeho údermi.

Vieme teda ozaj všetci všetko, aby sme mohli odporučiť, či nebudaj rozhodovať?

Je právne posúdené konanie bývalého vedenia našej národnej inštitúcie do roku 2010?

Bol som účastníkom valného zhromaždenia MS aj v roku 2010, na ktorom bol legitímne a transparentne zvolený za jej nového predsedu Ing. Marián Tkáč. Zvolený bol napriek nekorektnému úsiliu členov starého vedenia zvrátiť tento možný výsledok tesne pred hlasovaním. Enormné úsilie rozvracáčov motivovalo vedomie, že Tkáč je v otázkach ekonomiky a financií erudovaný a navyše je statočný i odvážny. Pýtam sa len: Kto by sa iný ešte podujal vyčistiť tento Augiášov chliev, ktorý tu po nich zostal? Dalo sa takmer s istotou predpokladať, že nový predseda preverí doterajšie šafárenie s jemu príznačnou pedantnosťou a vytrvalosťou. Stalo sa. Alebo sa to nemalo stať? Malo to byť zametené pod koberec? V tomto smere by mala byť MS príkladom pre riešenie – neriešenie trestných činov v spoločnosti. Chápem, že aj na ďalšom valnom zhromaždení napriek premyslene zostavenej inscenácii, ktorá smerovala k jeho rozvráteniu a znefunkčneniu (tieto

nekultúrne metódy by sa už v Matici nemali nikdy opakovať!), väčšina delegátov si zvolila za predsedu opäť Mariána Tkáča. Prečo „obrodění matičiari“, ktorým je morálny kredit MS ukradnutý – tí, čo účinkovali v nezodpovednom spravovaní majetku MS, ktorí neuspeli v legitímnych voľbách na vrcholnom snemovaní, prečo sa opäť domáhajú mimoriadneho valného zhromaždenia? Nastala nejaká zmena? Je problém vyriešený? Alebo má MS nadbytok peňazí? Koľkí z nich prispeli na zbierku iniciovanú podpredsedom Šimonovičom, aby sa ratovalo, čo bolo prešustrované? Aký scenár by malo toto rokovanie? A keby neuspeli, opäť by volali po ďalšom? A kto si teraz trie ruky od šťastia? Viete kto?

Zainteresovane môžem tvrdiť, že vedenie MS v súčasnej zostave pracuje s enormným nasadením, aj keď sa musí borit so záškodníckou činnosťou tých, ktorí by radi vrátili všetko do starých kolají. Ozaj, keby sa tak stalo, to by tie štyri päťny členov MS, ktoré volili za predsedu M. Tkáča a ktoré sa domáhajú spravodlivého vyriešenia problémov, mali vystúpiť z MS?

Kto a akú odpoveď dá na oprávnenú otázku okradnutej babke a tisícim jej podobných: Kto im vráti celoživotné úspory?

Peter KOZOLKA,
člen prezidia Matice slovenskej

BODKA ZA VAŠIMI NOVINAMI

Okrúhle stoly – treba viac okrúhlych stolov.

Novoročný koncert

Dom MS v Galante tak ako každý rok aj teraz pozdravil vznik Slovenskej republiky krásnym koncertom za účasti predstaviteľov okresu, kraja, členov MS i sympozitantov. V hojnom počte sa 15. januára zišli v zrekonštruovaných priestoroch spoločenskej sály Domovina, aby prispeli k slávnostnej atmosfére jednej z najvýznamnejších udalostí moderných slovenských dejín. Pozvanie na účinkovanie prijala sólistka opery SND v Bratislave Jitka Sapara Fischerová, ktorú na klavíri sprevádzala Beata Tomčányiová. (zg)

PRIPOMÍNAME SI

7. februára
– deväťdesiatpäť rokov od narodenia významného literárneho historika Karola Rosenbauma (1920 – 2001)

– osemdesiatin sa dožíva odborník na štátne právo, spoluautor Ústavy SR a člen redakčnej rady našich novín univ. prof. Jaroslav Chovanec

8. februára
– storočnica slovenského nadrealistického básnika Rudolfa Fabryho (Uťaté ruky, Vodné hodiny, hodiny piesočné, Ja je niekto iný...), šéfredaktora niekoľkých časopisov (Život, Film a divadlo, Expres...), grafika, kolážistu a majstra kuchyne (1915 – 1982)

9. februára
– v roku 1845 v Sobotišti na Záhori z iniciatívy osvieteného národovca Samuela Jurkoviča vznikol Spolok gazdovský, prvé úverové družstvo v Európe; 170. výročie

– pred pätnástimi rokmi sa uzavrelo bohaté dielo architekta Michala Maximiliána Scheera (1902 – 2000); z projektov spoločne aspoň žilinskú radnicu, areál papierní v Ružomberku, budovu Drevonie a OD Jánošík v Žiline, sídliská Predmostie, Párovce a Chrenová v Nitre atď.

10. februára
– pred pätnástimi rokmi zomrel dlhoročný pracovník Matice slovenskej, literárny vedec Ivan Kusý (1921 – 2000), začas aj redaktor Slovenských pohľadov

– šesťdesiat rokov má básnik a ilustrátor Dalimír Stano, zakladateľ nekonformnej skupiny DALi (Dielňa autorov literatúry) ešte v rokoch normalizácie, kedysi majster sonetu, neskôr dal veršom voľnejší let

11. februára
– pred šesťdesiatimi rokmi sa u nás uskutočnil prvý televízny prenos z hokejového zápasu medzi mužstvami ČSR a švédskeho klubu IF Leksand v Prahe (1955)

12. februára
– pred tristo šesťdesiatimi piatimi rokmi povýšil uhorský kráľ Ferdinand III. Brezno na kráľovské mesto (1650), pričom požiadal o pozemok na námestí pre svoj palác, chcel, aby Brezno bolo filiálkou Pešti v Hornom Uhorsku; Brezno sa usilovalo aj o sídlo MS a chcelo byť hlavným mestom Slovenska

– stopäť rokov od narodenia jedného z najvýznamnejších slovenských technických géniov profesora Jozefa Čabelku (1910 – 1987), priekopníka mikrometalurgie a zvárania, držiteľa tridsiatich svetových patentov, zakladateľa svetoznámeho. Výskumného ústavu zvaračského v Bratislave, nositeľa zlatých medailí Expo v Bruseli i Montreale

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi umrel lekár, redaktor oravských periodík, funkcionár slovenského študentského spolku Detvan v Prahe, spisovateľ Ladislav Nádaši Jégé ((1866 – 1940), známy historickými románmi (Winiawského legenda, Magister rytier Donč, Adam Šangala...)

13. februára
– pred sto pätnástimi rokmi zomrel neprávom zabúdaný Slováč z rumunského Aradu, organizátor spolupráce medzi nemaďarskými národmi Uhorska Gustáv Augustiny (1851 – 1900)

(jč)